'Αριθ. 539 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ ΙΑ

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 27 Ἀπριλίου 1886

Ο ΝΑΥΑΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΝΘΙΑΣ

(Μυθιστόρημα Ἰουλίου Βὲρν καὶ Ἀνδρέου Λωρῆ)

[Μετάφρ. Α. Π. Κουρτίδου.]

[Συνέχεια· Βλ. σελ. 241]

Τὸ μέλαν ἐκεῖνο σημεῖον ηὐξήθη ταχέως, ἔλαβε σχῆμα νεανίου φοροῦντος ἐνδύματα ἐξ ἐριούχου, σισσυρωτὸν πιλίδιον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων δερμάτινον σάκκον. Εἶχε τοὺς πόδας ὑποδεδεμένους διὰ χιονοπεδίλων καὶ προύχώρει ταχέως.

Μετ' ὀλίγον οὐδεμία πλέον ὑπελείπετο ἀμφιβολία· ὁ ὁδοιπόρος εἶχε διακρίνῃ τοὺς πρὸ τοῦ οἰκίσκου ἀναμένοντας αὐτόν, ἐκβαλὼν δὲ τὸ πιλίδιόν του, ἐκίνει αὐτὸ ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του. Μετὰ δύο λεπτὰ ὁ Ἔρικ εὑρέθη εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Κατρίνας, τοῦ Ὄθωνος, τῆς Βάνδας, τοῦ Ἔρσεβον, ὅστις ἐγερθεὶς τῆς ἕδρας του εἶχε προχωρήσῃ μέχρι τῆς φλιᾶς.

Ἐνηγκαλίζοντο θερμῶς, ἐθώπευον περιπαθῶς αὐτόν, ἔμενον ἐκστατικοὶ πρὸ τῆς ὡραίας του μορφῆς. Ἡ κυρὰ Κατρίνα πρὸ πάντων δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς της. Πῶς; αὐτὸ ἦτο τὸ παιδάκι τὸ ὁποῖον εἶχε λικνίσει ἐπὶ τῶν γονάτων της... αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν παληκαράκι, τὸ τόσον χαριτωμένον καὶ τόσον τολμηρὸν συγχρόνως, ὑπὲρ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ ὁποίου διεγράφετο ἤδη χνοῦς μύστακος!... Ἦτο δυνατόν!...

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ᾐσθάνετο εἰδός τι σεβασμοῦ πρὸς τὸ παιδίον, ὅπερ ἄλλοτε εἶχε θρέψῃ διὰ τοῦ γάλακτός της. Ἦτο ὑπερήφανος δι' αὐτό, ὑπερήφανος πρὸ πάντων διὰ τὰ δάκρυα τῆς εὐτυχίας, ἅτινα ἔβλεπε ῥέοντα ἐκ τῶν μαύρων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν. Διότι καὶ ὁ Ἔρικ ἦτο ἐπίσης βαθέως συγκεκινημένος.

— Μητέρα, σὺ εἶσαι! ἔλεγε. Τέλος πάντων σ' ἐπαναβλέπω καὶ σὲ κρατῶ εἰς τὴν ἀγκαλιά μου!... Αὐτὰ τὰ δύο χρόνια μοῦ ἐφάνησαν ἀτελείωτα!... Σᾶς ἀποφάνη καὶ εἰς σᾶς ὁ χωρισμός μου ὅπως εἰς ἐμὲ ὁ ἰδικός σας;

— Ὤ, ναί, εἶπε σοβαρῶς ὁ Ἔρσεβον. Καμμία ἡμέρα δὲν ἐπέρασε χωρὶς νὰ κάμωμεν λόγον διὰ σέ... Τὴν νύκτα εἰς τὸ νυκτέρι, ἢ τὴν ἡμέρα εἰς τὸ τραπέζι, τὸ ὄνομά σου εἴχαμε πάντα εἰς τὸ στόμα μας!... Ἀλλὰ σύ, παιδί μου, μήπως μᾶς ἐλησμόνησες ἐκεῖ πέρα μέσα εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην πόλιν;... Εἶσαι εὐχαριστημένος ὅτι ἐγύρισες νὰ ἰδῇς τὸν τόπον σου καὶ τὸ παλαιόσπιτόν μας;

— Εἶνε ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ; εἶπεν ὁ Ἔρικ ἀρχίσας πάλιν νὰ ἐναγκαλίζεται καὶ φιλῇ πάντας. Σᾶς εἶχα κάθε ὥραν εἰς τὸν νοῦν μου... Ἀλλ' ὅταν πρὸ πάντων ἐφύσα δυνατὸς ἄνεμος σ' ἐτυλλογιζόμην, πατέρα. Ποῦ νὰ εἶνε αὐτὴν τὴν στιγμήν; Ἐγύρισε ἀσφαλῶς;... ἐπρόλαβε νὰ προφυλαχθῇ; ἔλεγα· τὸ βράδυ ἐπαρατηροῦσα τὸ μετεωρολογικὸν δελτίον εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ ἰατροῦ διὰ νὰ μάθω ἂν ὁ καιρὸς ἦτο ὁ ἴδιος εἰς τὰ μέρη μας ὅπως εἰς τὴν Σουηδίαν. Καὶ ἔβλεπα ὅτι ἐδῶ συμβαίνουν πολὺ περισσότεραι καταιγίδες παρὰ εἰς τὴν Στοκόλμην, καταιγίδες ποῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν καὶ ξεσποῦν εἰς τὰ βουνά μας... Ἄχ! πῶς ἤθελα, εἰς τὰς στιγμὰς ἐκείνας νὰ εἶμαι μαζί σου εἰς τὴν βάρκαν, νὰ σὲ βοηθῶ νὰ κρατῇς ἀνοικτὸν τὸ πανί, νὰ νικῶ μαζί σου κάθε ἐμπόδιον!... Ὅταν πάλιν ὁ καιρὸς ἦτο καλὸς μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἤμην φυλακισμένος εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην πόλιν ἀνάμεσα εἰς τὰ τρίπατα σπίτια! Ναί! πίστευσέ με, ἔδινα δὲν εἰξεύρω κ' ἐγὼ τί διὰ νὰ εἶμαι μίαν ὥραν εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ νοιώθω τὸν ἑαυτόν μου ἐλεύθερον, σὰν πρῶτα!...

Μεσημέρι ἐφώτισε τὸ ἡλιοκαὲς τοῦ ἀλιέως πρόσωπον.

— Δὲν μοῦ τὸν ἐχάλασαν τὰ βιβλία! εἶπε μετὰ βαθείας εὐαρεσκείας. Καλὴ χρονιά, παιδί μου. Ἔλα, κάθησε 's τὸ τραπέζι. Ἐσένα προσμένάμεν.

Ἀφ' οὗ ἐκάθησεν εἰς τὴν ἄλλοτε θέσιν του δεξιᾷ τῆς ἀγαθῆς Κατρίνας, τότε μόνον τέλος ἠδυνήθη ὁ Ἔρικ νὰ παρατηρήσῃ περὶ αὐτὸν καὶ ἐξακριβώσῃ τὰς μεταβολάς, ἃς τὰ δύο ἐκεῖνα ἔτη ἐπήνεγκον εἰς τὴν οἰκογένειαν του. Ὁ Ὄθων ἦτο τώρα ὑψηλὸς καὶ ῥωμαλέος νεανίσκος δεκαεξαέτης ἀλλὰ φαινόμενος ὡς εἰκοσαέτης. Ἡ Βάνδα εἶχεν ἀναπτυχθῆ παραδόξως κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη. Τὸ περικαλλὲς πρόσωπόν της ἀπέκτησεν ἄβρ οτέραν ἔκφρασιν. Ἡ ὡραία ξανθὴ κόμη, ἥτις κατέπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων της εἰς βαρείας πλεξίδας, ἐσχημάτιζε περὶ τὸ μέτωπόν της

ἀργυρόχρουν νεφύδριον. Μετριόφρων καὶ πρᾳεῖα ὡς πάντοτε ἐφρόντιζεν ἄνευ ἐπιδείξεως νὰ μὴ λείψῃ εἰς κανένα τίποτε.

— Ἡ Βάνδα μας ἔγεινε καπελοῦδα, εἶπεν ἡ μήτηρ μεθ' ὑπερηφανείας. Καὶ νὰ εἴξευρες, Ἔρικ, τί φρονιμη ποῦ εἶνε καὶ πῶς μελετᾷ ἀφ' ὅτου ἔφυγες! Εἶνε ἡ καλλιτέρα μαθήτρια τοῦ σχολείου καὶ ὁ κύριος Μαλάριος λέγει ὅτι αὐτὴ μονάχα τὸν παρηγορεῖ ἀφ' ὅτου δὲν σ' ἔχει πλέον μαθητήν.

— Πόσον ἤθελα νὰ τὸν φιλήσω τὸν καλόν μου τὸν Μαλάριον! ἀνέκραξεν ὁ Ἔρικ. Λοιπὸν ἡ Βάνδα μας μανθάνει πολλὰ γράμματα, αἴ; ἠρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος ἐν ᾧ τὸ κοράσιον ἠρυθρία μέχρι τῆς κόμης διὰ τοὺς μητρικοὺς τούτους ἐπαίνους.

— Μανθάνει νὰ παίζῃ καὶ τὸ ὄργανον τῆς ἐκκλησίας, προσεῖπεν ἡ Κατρίνα, καὶ ὁ κύριος Μαλάριος λέγει ὅτι ἔχει τὴν καλλιτέραν φωνὴν ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ χοροῦ.

— Δὲν μοῦ λέτε λοιπὸν ὅτι ἦλθα κ' εὑρῆκα μίαν δεσποινίδα ὅπως πρέπει! εἶπεν ὁ Ἔρικ γελῶν ὅπως διασκεδάσῃ τὴν ἀμηχανίαν τῆς ἀδελφῆς του. Ἐννοῶ ὅμως νὰ μᾶς δείξῃ ἀπὸ αὔριον ὅλα αὐτὰ τὰ προτερήματά της.

Καὶ ἄνευ ἐπιτηδεύσεως ἔφερε τὸν λόγον περὶ τῶν ἀγαθῶν κατοίκων τῆς Νορόης, ζητῶν πληροφορίας περὶ ἑκάστου, ἐρωτῶν περὶ τῶν συμμαθητῶν του, περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του συμβάντων, περὶ τῶν δυστυχημάτων τῶν ἁλιέων καὶ πάντων ἐν γένει τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν βίον τοῦ χωρίου· εἶτα δὲ καὶ οὗτος ἠναγκάσθη, ὅπως εὐχαριστήσῃ τὴν περιεργίαν τῆς οἰκογενείας, νὰ διηγηθῇ τὸν ἐν Στοκόλμῃ βίον αὐτοῦ, νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς Κρέτας, τῆς Κάζας καὶ τοῦ ἰατροῦ.

— Ἀλήθεια, ἔχω μίαν ἐπιστολὴν διὰ σᾶς, πατέρα, εἶπεν ἐξαγαγὼν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ θυλακίου τοῦ ἐσωκαρδίου του. Δὲν εἰξεύρω τί ἔχει μέσα, ἀλλ' ὁ ἰατρός μοῦ εἶπε νὰ φροντίσω νὰ τὸ μάθω διότι μ' ἐνδιαφέρει.

Ὁ Ἔρσεβον ἔλαβε τὸν ἐσφραγισμένον φάκελλον καὶ ἀπέθηκεν αὐτὸν πλησίον του ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Δὲν θὰ μᾶς τὴν ἀναγνώσητε; ἠρώτησεν ὁ Ἔρικ.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη λακωνικῶς ὁ ἁλιεύς.

— Ἀλλ' ἀφ' οὗ μ' ἐνδιαφέρει! εἶπεν ὁ Ἔρικ.

— Τὸ 'πανώγραμμα γράφει τ' ὄνομά μου, εἶπεν ὁ Ἔρσεβον ὑψώσας τὴν ἐπιστολὴν μέχρι τῶν ὀμμάτων του.... Θὰ τὴν διαβάσω λοιπὸν ὅταν μοῦ ἔλθῃ ἡ ὄρεξις.

Ἡ υἱικὴ ὑπακοὴ εἶνε ἡ βάσις τῆς νορβηγιακῆς οἰκογενείας. Ὁ Ἔρικ ἔκυψεν εὐπειθῶς τὴν κεφαλήν του. Ἠγέρθησαν ἀπὸ τῆς τραπέζης, τὰ δὲ τρία παιδία καθήσαντα παρὰ τὴν ἑστίαν ὡς ἄλλοτε, ἤρχισαν μίαν τῶν ἐμπιστευτικῶν καὶ οἰκείων ἐκείνων συνδιαλέξεων, ἐν αἷς ὁ διηγούμενος λέγει ὅ,τι διψῶσι νὰ μάθωσιν οἱ ἄλλοι καὶ ἐν αἷς ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἑκατοντάκις ἤδη λεχθέντα.

Ἐν τούτοις ἡ Κατρίνα ἐπήγαινε καὶ ἤρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν τακτοποιοῦσα ἕκαστον πρᾶγμα εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν καὶ ἀπαιτοῦσα ὅπως ἡ Βάνδα γίνῃ κυρία, ὡς ἔλεγε, δηλαδὴ ἐφάπαξ μὴ ἀσχοληθῇ περὶ τὰ οἰκιακὰ ἔργα.

Ὁ Ἔρσεβον εἶχε καθήσῃ εἰς τὴν εὐρεῖαν ξυλίνην καθέδραν του καὶ ἐκάπνιζεν ἐν σιγῇ τὴν πίπαν του. Μόνον δὲ ἀφ' οὗ ἐκάπνισεν αὐτὴν μέχρι τέλους ἀπεφάσισε ν' ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἰατροῦ.

Ἀνέγνω αὐτὴν χωρὶς οὐδὲν νὰ εἴπῃ, εἶτα δὲ πτύξας αὐτήν, ἔθηκεν εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐπλήρωσε δευτέραν πίπαν ἣν ἐκάπνισεν ὡς τὴν πρώτην χωρὶς νὰ ἐκστομίσῃ λέξιν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἔμεινε βεβυθισμένος εἰς βαθείας σκέψεις.

Εἰ καὶ οὐδέποτε ἦτο φλύαρος ὁ Ἔρσεβον, ἐν τούτοις ἡ σιγὴ ἐκείνη ἐφαίνετο παράδοξος. Ἡ Κατρίνα περατώσασα τὰ ἔργα αὐτῆς ἐκάθησε πλησίον του καὶ ἀπεπειράθη νὰ τύχῃ ἀπαντήσεώς τινος τοῦ συζύγου της. Ἀλλὰ βλέπουσα ὅτι οὐδὲν κατώρθου ἔπεσε μετ' ὀλίγον εἰς βαθεῖαν μελαγχολίαν καὶ αὐτὰ δὲ τὰ παιδία, ἀφ' οὗ ἐφλυάρησαν κατακόρως ἤρχισαν νὰ καταλαμβάνωνται ὑπὸ τῆς προφανοῦς τῶν γονέων των θλίψεως.

Δροσεραὶ φωναὶ περὶ τὰς εἴκοσιν, αἰφνιδίως ἐν χορῷ πρὸ τῆς θύρας ἀκουσθεῖσαι, ἐπήνεγκον ἐγκαίρως ἀντιπερισπασμόν τινα. Ὅμιλος ὅλος μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἦλθον ν' ἀποτείνωσι τὰς ἐγκαρδίους εὐχάς των εἰς τὸν Ἔρικ.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἔρσεβον ὑπεδέξατο μετὰ προθυμίας καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς τὸ σύνηθες γεῦμα, καθ' ὃ περὶ τὸν πρώην συμμαθητήν των καθήμενοι ἐξέφραζον τὴν ζωηρὰν χαρὰν ἣν ἠσθάνοντο ἐπὶ τῇ ἐλεύσει του. Ὁ Ἔρικ λίαν συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου ἐκείνης ἐπισκέψεως τῶν παιδικῶν του φίλων ἠθέλησε νὰ τοὺς συνοδεύσῃ ὅτε ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν περιοδείαν τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Βάνδα παρηκολούθησαν αὐτὸν ὡς ἦν ἐπόμενον. Ἡ ἀγαθὴ Κατρίνα παρήγγειλεν εἰς τὰ δύο παιδία νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσι πολὺ καὶ νὰ φέρωσι ταχέως τὸν ἀδελφόν των ὅστις εἶχεν ἀνάγκην ἡσυχίας.

Μόλις κλεισθείσης τῆς θύρας, ἡ σύζυγος τοῦ ἁλιέως ἐπανῆλθεν εἰς τὸν σύζυγόν της.

— Λέγε μου τώρα τί γράφει τὸ γράμμα· ἔμαθε τίποτε ὁ ἰατρός; ἠρώτησε μετ' ἀγωνίας.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ὁ Ἔρσεβον ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ θυλακίου του, τὴν ἀνέπτυξε καὶ ἀνέγνω αὐτὴν ὑψιφώνως, διστάζων ἐνιαχοῦ ἐνώπιον λέξεών τινων πρωτοφανῶν εἰς αὐτόν.

«Ἀγαπητέ μου Ἔρσεβον, ἔγραφεν ὁ ἰατρός, δύο ἔτη τώρα ἀφ' ὅτου μοὶ ἐνεπιστεύθητε τὸν υἱόν σας, καθημέραν παρατηρῶ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησίν μου τὰς προόδους τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς ὅλα. Τὸ παιδίον ἔχει τόσην ἀγχίνοιαν ὅσην καὶ γενναίαν καρδίαν. Ὁ Ἔρικ εἶνε ἀληθῶς ἐκλεκτὴ φύσις, οἱ δὲ γονεῖς οἵτινες ἀπώλεσαν τοιοῦτο τέκνον, ἂν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωσι τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας των, ἔπρεπε πικρῶς νὰ πενθήσωσι δι' αὐτήν. Ἀλλ' εἶνε ἐκτὸς ἀμφιβολίας πλέον ὅτι οἱ γονεῖς οὗτοι ζῶσιν ἀκόμη. Ὅπως εἴχομεν μείνει σύμφωνοι δὲν παρημέλησα τίποτε διὰ νὰ εὕρω τὰ ἴχνη των. Ἔγραψα εἰς πλείστους ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀνέθηκα εἰς εἰδικὸν πρακτορεῖον νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐρεύνας, ἐδημοσίευσα γνωστοποιήσεις εἰς εἴκοσι ἐφημερίδας ἀγγλικάς, ἰρλανδικάς, σκωτικάς. Ἀλλὰ δυστυχῶς οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀκτὶς ἐφώτισε τὸ μυστήριον, πρέπει μάλιστα νὰ ὁμολογήσω ὅτι πᾶσαι αἱ μέχρι σήμερον ληφθεῖσαι πληροφορίαι ἐπισκοτίζουσιν αὐτὸ περισσότερον.

»Τὸ ὄνομα *Κυνθία* εἶνε, πράγματι, λίαν σύνηθες εἰς τὸ ἀγγλικὸν ναυτικόν. Τὸ πρακτορεῖον τοῦ Λόϋδ μοὶ ἔδειξεν ὅτι ὑπάρχουσι περίπου δεκαεπτὰ πλοῖα διαφόρου μεγέθους φέροντα τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἐκ τῶν πλοίων τούτων τινὰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀγγλίας, τινὰ δὲ εἰς τοὺς τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας. Ἡ ὑπόθεσίς μου λοιπὸν περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ παιδίου ἐπιβεβαιοῦται, προφανέστατον δὲ εἶνε κατ' ἐμὲ ὅτι ὁ Ἔρικ ἀνήκει εἰς ἰρλανδικὴν οἰκογενειαν. Ἀγνοῶ ἂν σᾶς ἔχω ἀνακοινώσῃ τὸ συμπέρασμά μου τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἔχω εἴπει, ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ μου εἰς Στοκόλμην, εἰς δύο τῶν στενωτέρων φίλων μου, τὰ πάντα δέ, ἐπαναλαμβάνω, ἐνισχύουσιν αὐτό.

»Εἴτε διότι ἡ ἰρλανδικὴ αὕτη οἰκογένεια ἐξηφανίσθη παντελῶς, εἴτε διότι ἔχει συμφέρον νὰ μὴ γνωσθῇ, οὐδὲν σημεῖον ζωῆς παρέσχε μέχρι σήμερον.

»Ἄλλη παράδοξος περίπτωσις καὶ κατ' ἐμὴν γνώμην ἔτι μᾶλλον ὕποπτος εἶνε ὅτι οὐδὲν ναυάγιον, σημειούμενον ὑπὸ τοῦ Λόϋδ καὶ τῶν ναυτικῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν, φαίνεται συμφωνοῦν κατὰ χρονολογίαν πρὸς τὴν ἄφιξιν τοῦ παιδίου εἰς τὰς ἀκτάς μας. Δύο *Κυνθίαι* ἐναυάγησαν, εἶνε ἀληθές, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' ἡ μὲν μία ἐν τῇ Ἰνδικῇ θαλάσσῃ πρὸ τριάκοντα δύο ἐτῶν, ἡ δ' ἑτέρα πρὸ τῆς Πορτσμούθης πρὸ δεκαοκτώ.

»Πρέπει λοιπὸν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ παιδίον δὲν εἶνε θῦμα ναυαγίου, καὶ ὅτι ἐξάπαντος ἐκ προθέσεως ἐρρίφθη εἰς τὰ κύματα!... Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ ὅτι οὐδὲν κατώρθωσα διὰ τῶν τόσων γνωστοποιήσεών μου.

»Οὕτω λοιπὸν ἀφ' οὗ ἐξήτασα πάντας τοὺς ἐφοπλιστὰς καὶ ἰδιοκτήτας τῶν φερόντων τὸ ὄνομα *Κυνθία* πλοίων, ἀφ' οὗ ἐξήντλησα πᾶν μέσον ἐρεύνης συμπεραίνω ὅτι οὐδεμία πλέον ὑπολείπεται ἐλπὶς ἀνευρέσεως τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἔρικ.

»Τώρα τίθεται πρὸ ἡμῶν εἰδικώτερον δὲ πρὸ ὑμῶν, ἀγαπητέ μου Ἔρσεβον, τὸ ζήτημα τί πρέπει νὰ εἴπωμεν εἰς τὸ παιδίον καὶ τί νὰ κάμωμεν δι' αὐτό.

»Ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σας, σᾶς τὸ διαβεβαιῶ ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, θὰ τῷ ἀπεκάλυπτον ἀπὸ τοῦδε τὸ μυστικὸν τοῦ βίου του καὶ θὰ τὸ ἄφινον ἐλεύθερον ν' ἀποφασίσῃ. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι εἴχομεν συμφωνήσῃ τοῦτο ἀκριβῶς νὰ πράξητε ἂν αἱ ἔρευναί μου ἀπέβαινον ἀνωφελεῖς. Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἐκτελέσητε τὴν ὑπόσχεσίν σας. Ἀφῆκα εἰς σᾶς τὴν φροντίδα νὰ διηγηθῆτε τὰ πάντα εἰς τὸν Ἔρικ. Καὶ τώρα ὅτε ἐπανέκαμψεν εἰς Νορόην ἀγνοεῖ εἰσέτι ὅτι δὲν εἶνε υἱός σας, ἐπίσης δὲ ἀγνοεῖ ἂν θὰ ἐπανέλθῃ εἰς Στοκόλμην ἢ θὰ μείνῃ πλησίον σας. Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν ἀπόκειται νὰ ὁμιλήσητε.

»Ἐνθυμήθητε καλῶς ὅτι, ἂν ὀπισθοδρομήσητε πρὸ τοῦ καθήκοντος τούτου ὁ Ἔρικ θὰ ἔχῃ ἴσως μίαν ἡμέραν τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς μεμφθῇ διὰ τὴν διαγωγήν σας. Ἐνθυμήθητε πρὸ πάντων ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο ἔχει ἔκτακτον εὐφυΐαν καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταδικασθῇ ἀμετακλήτως εἰς σκοτεινὸν καὶ ἀπαίδευτον βίον. Τοιαύτη καταδίκη θὰ ἦτο ἄδικος καὶ πρὸ δύο ἤδη ἐτῶν, ἀλλὰ τώρα ὅτε τὸ παιδίον διέπρεψεν εἰς τὴν Στοκόλμην θὰ εἶνε ὅλως διόλου ἀδικαιολόγητος.

»Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν τὰς προτάσεις μου. Ἀναδέχομαι νὰ παράσχω εἰς τὸν Ἔρικ τὰ μέσα πρὸς περάτωσιν τῶν σπουδῶν του ἕως ὅτου ἀνακηρυχθῇ ἐν Οὐψάλῃ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς· ἕως τότε θὰ ἀνατρέφηται ἐν τῷ οἴκῳ μου ὡς υἱός μου, ἀρκεῖ δὲ μόνον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν βαδίζει ὅπως ἀποκτήσῃ τιμὰς καὶ πλοῦτον.

»Εἰξεύρω ὅτι ἀποτεινόμενος εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὴν ἐξαίρετον θετὴν μητέρα τοῦ Ἔρικ ἐμπιστεύομαι τὴν τύχην του εἰς καλὰς χεῖρας. Οὐδεμία ἀτομικὴ σκέψις θὰ σᾶς ἐμποδίσῃ, εἶμαι βέβαιος, νὰ δεχθῆτε τὴν πρότασίν μου. Συμβουλεύθητε ἂν θέλετε καὶ τὸν Μαλάριον. Ἀναμένων ἀπάντησίν σας, κύριε Ἔρσεβον, σφίγγω μετ' ἀγάπης τὴν χεῖρά σας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ προσενέγκητε τὰς προσρήσεις μου εἰς τὴν ἀξιότιμον σύζυγόν σας καὶ εἰς τὰ τέκνα σας.

Ρ. Β. Σβαρυεγκρόνα. Δ. Ι.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς, ἡ ἀγαθὴ Κατρίνα, ἥτις ἠκροᾶτο κλαίουσα, ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἔμελλε νὰ πράξῃ.

— Θέλει κ' ἐρώτημα ; θὰ ὁμιλήσω τοῦ παιδιοῦ, εἶπε.

— Κ' ἐγὼ αὐτῆς τῆς γνώμης εἶμαι, καὶ θαρρῶ πῶς πρέπει νὰ τοῦ τὸ εἰποῦμε μιὰ ὥρα ἀρχήτερα, εἰδεμὴ δὲν θὰ εὑροῦμε πλέον ἡσυχίαν ! ἐψιθύρισεν ἀπομάσσουσα τὰ δάκρυά της.

Ἀμφότεροι δ' ἔμειναν ἐπὶ μακρὸν σιωπῶντες. Εἶχεν ἤδη παρέλθῃ τὸ μεσονύκτιον ὅτε τὰ τρία παιδία ἐπανέκαμψαν ἐκ τῆς νυκτερινῆς ἐκδρομῆς. Πορφυρόχροα ἔχοντα τὰ πρόσωπα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ψυχρῷ ἀέρι πορείας, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκτινοβολοῦντας ἐξ εὐχαριστήσεως, ἐκάθησαν πάλιν εἰς τὴν παρὰ τὴν πυρὰν θέσιν των καὶ ἀπεφάσισαν νὰ διέλθωσιν εὐθύμως τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τρώγοντα καὶ τὸ τελευταῖον γλύκισμά των πρὸ τοῦ πελωρίου δαυλοῦ, ὅστις κοιλανθεὶς ὑπὸ τῆς φλογὸς παρίστα φλογερὸν σπήλαιον.

Γ'

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἔρικ.

Τὴν ἐπαύριον ὁ ἁλιεὺς προσεκάλεσε τὸν Ἔρικ, ἐνώπιον δὲ τῆς Κατρίνας, τῆς Βάνδας καὶ τοῦ Ὄθωνος τῷ εἶπεν· «Ἔρικ, τὸ γράμμα τοῦ ἰατροῦ Σβαρυεγκρόνα πραγματικῶς διὰ σὲ γράφει. Ὁ ἰατρὸς μοῦ λέγει ὅτι εὐχαρίστησες ὅλους τοὺς διδασκάλους σου, καὶ ὅτι εἶνε πρόθυμος νὰ σὲ διατηρήσῃ ἕως ὅτου νὰ τελειώσῃς τὰς σπουδάς σου, ἂν θέλῃς νὰ τὰς ἐξακολουθήσῃς. Ἀλλὰ τὸ γράμμα αὐτὸ λέγει ὅτι πρέπει ν' ἀποφασίσῃς σὺ ὁ ἴδιος —ἀφ' οὗ μάθῃς ὅλα ὅσα πρέπει νὰ μάθῃς—ἂν θὰ πᾷς νὰ σπουδάσῃς ἢ θὰ μείνῃς μαζί μας, ἐδῶ εἰς τὴν Νορόην, ὅπως θέλομεν καὶ ἡμεῖς!... Δι' αὐτὸ λοιπὸν εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ φανερώσω ἕνα μεγάλο μυστικόν,— ἕνα μυστικὸν τὸ ὁποῖον ἡ γυναῖκά μου κ' ἐγὼ ἐπροτιμούσαμε ποτὲ νὰ μὴ βγάλωμε ἀπὸ τὸ στόμα μας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Κατρίνα ἀδυνατοῦσα νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυά της, ἐξερράγη εἰς λυγμοὺς καὶ ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ Ἔρικ ἣν ἔθλιψεν ἐπὶ τῆς καρδίας της, ὡσεὶ διαμαρτυρομένη κατὰ τῆς ἀποκαλύψεως, ἣν ἔμελλε ν' ἀκούσῃ ὁ μεῖραξ.

— Τὸ μυστικὸν αὐτό, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἔρσεβον μὲ τρέμουσαν φωνήν, εἶνε πῶς εἶσαι θετὸς υἱός μας!.. Σ' εὑρῆκα εἰς τὴν θάλασσαν, παιδί μου, καὶ σ' ἐπῆρα ὅταν ἦσουν μόλις ὀκτὼ ἢ ἐννέα μηνῶν. Ἔχω μάρτυρα τὸν Θεὸν πῶς ποτὲ δὲν μοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ καὶ πῶς οὔτε ἡ μητέρα σου οὔτε ἐγὼ σὲ ξεχωρίζαμε ἕως τώρα ἀπὸ τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Βάνδαν!... Ἀλλὰ τὸ ζητᾷ ὁ ἰατρὸς Σβαρυεγκρόνα!... Διάβασε νὰ ἰδῇς τί μοῦ γράφει!...

Τὸ πρόσωπον τοῦ Ἔρικ ἐκάλυψεν ἀΐφνης θανάσιμος ὠχρότης. Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Βάνδα συνταραχθέντες ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου ἐκείνου ἀκούσματος ἐξέβαλον κραυγὴν ἐκπλήξεως. Σχεδὸν δ' ἀμέσως ἔπραξαν ὅ,τι εἶχε πράξει ἡ μήτηρ των. Περιβαλόντες διὰ τοῦ ἑνὸς βραχίονος τὸν τράχηλον τοῦ Ἔρικ ἐκράτουν αὐτὸν στενῶς ὁ εἷς ἐκ δεξιῶν, ἡ δ' ἑτέρα ἐξ ἀριστερῶν.

Ὁ Ἔρικ ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἰατροῦ, οὐδ' ἀποπειραθεὶς δὲ νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησιν, ἣν προὐξένει εἰς αὐτὸν ἡ ἀνάγνωσις ἐκείνη, ἀνέγνω αὐτὴν μέχρι τέλους.

Ὁ Ἔρσεβον ἐπανέλαβε τότε λεπτομερῶς ὅσα εἶχε διηγηθῇ εἰς τὸν ἰατρόν. Ἐξήγησε πῶς ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Σβαρυεγκρόνα ἡ ἰδέα τῆς ἀνευρέσεως τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἔρικ καὶ πῶς αὐτός, ὁ Ἔρσεβον, δὲν ἔπραξε διόλου ἄσχημα, ὡς ἐφάνη ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐρευνῶν, καὶ ἀνησύχησε διόλου διὰ τοὺς συγγενεῖς του ἀφ' οὗ ἦτο ἀδύνατον νὰ εὑρεθοῦν. Εἶτα ἡ ἀγαθὴ Κατρίνα ἐγερθεῖσα ἔδραμεν εἰς τὸ δρύινον κιβώτιον, ἐξέβαλε τὰ ἐνδύματα ἅτινα ἐφόρει τὸ νήπιον, ἔδειξε τὸ ἄθυρμα ὅπερ εἶχεν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του ἀνηρτημένον. Ὡς ἦν ἐπόμενον ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ τὰ παιδία ἀνεῦρον δραματικόν τι ἐνδιαφέρον ἐξαλεῖψαν πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῆς θλῖψιν· παρετήρουν ἔκθαμβα τὰ τρίχαπτα καὶ τὸ βελοῦδον, τὸ χρυσοῦν ἄθυρμα καὶ τὸ ἔμβλημά του—μεθ' οἷου περίπου θαυμασμοῦ θὰ παρίσταντο εἰς φανταστικήν τινα παράστασιν. Ἡ ἰδέα δὲ ὅτι ἦτο ὅλως ἀνέφικτον, κατ' αὐτὴν τοῦ ἰατροῦ τὴν ὁμολογίαν, νὰ ἐπιτευχθῇ πρακτικόν τι ἀποτέλεσμα ἐκ τῶν τεκμηρίων ἐκείνων, τῶν λίαν ἐν τούτοις πραγματικῶν καθίστα αὐτὰ οἱονεὶ ἱερά.

Ὁ Ἔρικ τὰ ἐθεώρει ὡς ἐν ὀνείρῳ καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ ἵπτατο πρὸς τὴν ἄγνωστον ἐκείνην μητέρα, ἥτις βεβαίως θὰ τὸν εἶχεν ἐνδύσῃ διὰ τῶν χειρῶν της τὰ ἱμάτια ἐκεῖνα, καὶ ἥτις πολλάκις θὰ εἶχε κινήσῃ τὸ ἄθυρμα ἐκεῖνο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νηπίου ὅπως προκαλέσῃ τὸ μειδίαμά του!... Τῷ ἐφαίνετο, ἐνῷ ἥπτετο τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὅτι συνεκοινώνει ἀμέσως μετ' αὐτῆς διὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ διαστήματος!... Ἀλλ' ἐντούτοις ποῦ ἦτο ἡ μήτηρ αὕτη ;... Ἔζη εἰσέτι ἢ εἶχεν ἀποθάνῃ ; Ἔκλαιε τὸν υἱόν της ἢ εἴμαρτο εἰς τὸ τέκνον της νὰ νομίζῃ αὐτὴν διὰ παντὸς νεκράν;

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη στιγμῶν ὑπὸ τῶν θλιβερῶν τούτων σκέψεων κατείχετο κλίων ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν κεφαλήν, ὅτε ἀκούσας τὴν φωνὴν τῆς Κατρίνας ἀνήγειρεν ἀΐφνης αὐτήν.

—Ἔρικ, παιδί μας εἶσαι πάντα ! ἀνέκραξεν αὕτη ἀνήσυχος ἐπὶ τῇ σιωπῇ ἐκείνῃ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μείρακος συνήντησαν πάσας τὰς ἀγαθὰς ἐκείνας μορφάς, τὸ μητρικὸν βλέμμα τῆς ἐξαιρέτου γυναικός, τὴν ἔντιμον μορφὴν τοῦ Ἔρσεβον, τὴν μορφὴν τοῦ Ὄθωνος συμπαθητικωτέραν τοῦ συνήθους καὶ τῆς Βάνδας σοβαρὰν καὶ τεθλιμμένην. Ὁ Ἔρικ βλέπων τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀνησυχίαν ἐπὶ πασῶν τῶν φυσιογνωμιῶν

ἐκείνων ἠσθάνθη ἀπαλλασσομένην τὴν καρδίαν του τῆς πιεζούσης αὐτὴν θλίψεως Ἀνέπλασεν ἐν μιᾷ στιγμῇ τὴν ἱστορίαν του, ἐφαντάσθη ὅλην τὴν σκηνὴν ὡς εἶχε διηγηθῇ αὐτὴν ὁ πατήρ του· πῶς τὸ λίκνον ἐκεῖνο τὸ ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων περιεσώθη ὑπὸ τοῦ τραχέος ναύτου καὶ ἐκομίσθη εἰς τὴν σύζυγόν του, πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πτωχοὶ καὶ ἄσημοι, ὡς ἦσαν, δὲν ἐδίστασαν νὰ προστατεύσωσι τὸ ξένον παιδίον, νὰ υἱοθετήσωσι, ν' ἀγαπήσωσιν αὐτὸ ὡς ἴδιον τέκνον· πῶς οὐδὲ λόγον ἔκαμαν περὶ τούτου δεκατέσσαρα ὅλα ἔτη, καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκρέμαντο ἀπὸ τὰ χείλη αὐτοῦ ὡσεὶ ἀνέμενον ἐτυμηγορίαν ζωῆς ἢ θανάτου.

Ταῦτα πάντα τοσοῦτον βαθέως συνεκίνησαν τὸν Ἔρικ ὥστε αἴφνης ἐξερράγη εἰς δάκρυα. Ἀκατανίκητον αἴσθημα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν του. Φλογερόν τινα πόθον ἠσθάνθη ν' ἀφοσιωθῇ, καὶ οὗτος, εἰς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὄντα, ν' ἀποδώσῃ τὴν στοργὴν ἣν ἐδείκνυον πρὸς αὐτόν, νὰ μὴ ἐγκαταλείπῃ αὐτά, ἀλλὰ νὰ διαμείνῃ πλησίον των διὰ παντὸς ἐν Νορόῃ, ἀρκούμενος εἰς τὸν ταπεινὸν καὶ ἄσημον βίον των.

— Μητέρα—εἶπε—καὶ ὥρμησεν εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Κατρίνας, νομίζεις πῶς θ' ἀλλάξω γνώμη τώρα ποῦ τὰ εἰξεύρω ὅλα ;... Θὰ γράψωμεν εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ τὸν εὐχαριστήσωμεν διὰ τὰς καλὰς διαθέσεις του καὶ νὰ τῷ εἰποῦμεν ὅτι θὰ μείνω ἐδῶ... Θὰ γίνω ψαρᾶς ὅπως καὶ σύ, πατέρα, ὅπως καὶ σύ, Ὄθων!... Ἀφ' οὗ μοῦ ἐκάματε θέσιν εἰς τὸ σπίτι σας θέλω νὰ τὴν κρατήσω αὐτὴν τὴν θέσιν!... Ἀφ' οὗ μ' ἐθρέψατε μὲ τὴν ἐργασίαν τῶν χεριῶν σας θέλω νὰ σᾶς ἀποδώσω εἰς τὰ γηρατεῖά σας ὅ,τι μοῦ ἐδώκατε σεῖς μὲ τόσην καλοσύνην καὶ ἀγάπην ὅταν ἤμουν βρέφος !

—Ὦ! δόξα νἄχῃ ὁ Θεός! ἀνέκραξεν ἡ Κατρίνα θλίβουσα τὸν Ἔρικ ἐπὶ τῆς καρδίας της ἐν παραφορᾷ στοργῆς καὶ ἀγάπης.

— Τὸ ἔλεγα ἐγὼ πῶς τὸ παιδὶ ἀγαπᾷ τὴν θάλασσαν περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὲς φυλλάδες! εἶπεν ἁπλῶς ὁ Ἔρσεβον χωρὶς ν' ἀναλογισθῇ ποίαν θυσίαν ἐνεῖχεν ἡ ἀπόφασις ἐκείνη τοῦ Ἔρικ. Αἴ, φθάνει πλέον, ἂς τ' ἀφήσωμεν αὐτά, καὶ ἂς κυττάξωμεν μόνον πῶς νὰ περάσωμε καλὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Πάντες ἠσπάσθησαν ἀλλήλους, ὑγροὺς ἐξ εὐτυχίας ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὁρκισθέντες ποτὲ νὰ μὴ ἀποχωρισθῶσιν.

Ὅτε ὁ Ἔρικ ἔμεινε μόνος, δὲν κατώρθωσε μὲν νὰ πνίξῃ στεναγμόν τινα ἐνθυμηθεὶς τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ μέλλοντος ἅτινα ἔδει νῦν νὰ ἀπαρνηθῇ, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀπήλαυσε τῆς σοβαρᾶς ἐκείνης χαρᾶς ἣν προξενεῖ ἡ θυσία καὶ ἡ αὐταπαρνησία.

—Ἀφ' οὗ τὸ ἐπιθυμοῦν οἱ θετοί μου γονεῖς, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, τί μὲ μέλει δι' ὅλα τἄλλα; Πρέπει νὰ ἀποφασίσω νὰ μείνω εἰς τὴν ταπεινὴν θέσιν ὅπου μ' ἔβαλεν ἡ ἀφοσίωσίς των!... Κἄποτε ἐπεθύμησα νὰ γίνω πλούσιος, ἀλλὰ διὰ νὰ κάμω καὶ αὐτοὺς πλουσίους μαζί μου. Ἀφ' οὗ εἶνε εὐτυχεῖς καὶ δὲν ζητοῦν τίποτε ἄλλο, πρέπει νὰ εἶμαι κ' ἐγὼ εὐχαριστημένος, καὶ νὰ προσπαθῶ μὲ τὴν καλήν μου διαγωγὴν καὶ τὴν ἐργασίαν μου νὰ τοὺς εὐχαριστῶ ὅσον εἰμπορῶ! Λοιπὸν ἔχετε ὑγείαν βιβλία καὶ ζήτω ἡ θάλασσα!

Ταῦτα ἀνελογίζετο, ὁ δὲ νοῦς αὐτοῦ ἀφορμώμενος ἐκ τῶν διηγηθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρός του προσεπάθει νὰ μαντεύσῃ πόθεν ἄρα ἤρχετο ὅτε ὁ Ἔρσεβον εὗρεν αὐτὸν νήπιον ταλαντώμενον ἐπὶ τῶν κυμάτων· ποία ἄρά γε ἦτο ἡ πατρὶς αὐτοῦ καὶ ποῖοι οἱ γονεῖς;... Ἔζων ἀκόμη;... Εἶχεν εἰς ἄγνωστον τινὰ χώραν ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφάς, οὓς οὐδέποτε ἔμελλε νὰ ἴδῃ;

[Ἕπεται συνέχεια]

ΑΙ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑι ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 246.]

Καίπερ ἀπανθρωποτάτη ἡ αἵρεσις αὕτη τῶν ἀκρωτηριαστῶν ἐμμένει στερεῶς ἐν Ῥωσίᾳ ὁτὲ μὲν προκόπτουσα, ὁτὲ δὲ παρακμάζουσα κατὰ τοὺς καιρούς. Ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου ἔγκειται ἐν τῇ πονηρᾷ διαθέσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἥτις κατά τινας περιστάσεις λαμβάνει τὰς ἀκροτάτας τροπὰς καὶ ἕνεκα τῆς ὁρμῆς αὐτῆς πρὸς τὸ ἰδανικὸν ἀγαθὸν καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν τελειότητα μεταπίπτει ἐκ τῆς μεγίστης ἐκλύσεως εἰς τὴν αὐστηροτάτην ἀσκητικὴν διαίταν. Ἕτερον δ' αἴτιον οὐχ ἧττον τοῦ εἰρημένου σπουδαῖον εἶνε ἡ καθολικὴ ἀσθένεια τῶν νεύρων, ἥτις εἶνε συμφυὴς εἰς τὰ ἀπαίδευτα πλήθη καὶ ἐξωθεῖ αὐτὰ εἰς τὴν δυσθυμίαν καὶ εἰς τὴν ἀπόγνωσιν. Εἰς τὰς εἰρημένας δ' αἰτίας δέον ὡσαύτως νὰ προσάψωμεν καὶ τὴν γένεσιν ἄλλων τινῶν θρησκευτικῶν συστημάτων, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος.

Τὰ αἱρετικὰ ταῦτα συστήματα κηρύττουσιν, ὅτι ὁ κόσμος διαρρέει καὶ ἀπόλλυται· δι' ὃ πρέπει νὰ ἐγκαταλίπωμεν ὅσον τάχιστα τὸν βίον τοῦτον τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἁμαρτίας, τουτέστι πρέπει ν' ἀποθάνωμεν. Εἰς δὲ τοὺς στέργοντας νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸν βίον τοῦτον ἐπαγγέλλονται ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν αἰωνίων βασάνων καὶ τὰς τέρψεις τοῦ παραδείσου. Τὰ ᾄσματα αὐτῶν εἶνε μεστὰ στυγνῆς ἀπογνώσεως καὶ μίσους κατὰ τῆς ζωῆς, ὡς δεικνύει τὸ ἑξῆς. «Οὐδεμία ὑπάρχει σωτηρία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐδεμία! ἡ κολα-

κεία μόνον διέπει πάντα, ἡ κολακεία! μόνος ὁ θάνατος δύναται νὰ σώσῃ ἡμᾶς, ὁ θάνατος! οὐδὲ Θεὸς ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐδεὶς ὑπάρχει! ἀδύνατον ν' ἀριθμήσῃ τις τὸ πλῆθος τῶν μωριῶν, ἀδύνατον, κλπ.»

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη αἱ ῥωσσικαὶ ἐφημερίδες διηγοῦντο, ὅτι πολλαχοῦ τῆς Ῥωσσίας ἐπεφάνησαν ἐξημμένοι τινὲς ἐνθουσιασταὶ κηρύσσοντες, ὅτι ὁ μόνος τρόπος σωτηρίας εἶνε ὁ θάνατος. Οἱ κήρυκες οὗτοι δὲν ἠρκοῦντο μόνον εἰς λόγους. Παρατηρητής τις περιγράφει ὧδε τὸν τρόπον, δι' οὗ αἱρετισταί τινες ἀπαλλάσσονται τῆς ζωῆς. «Ὁ προσήλυτος, ὁ δηλῶν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ν' ἀποθάνῃ, ἀπάγεται εἴς τινα ἀκατοίκητον ἴσβαν, τουτέστιν εἰς ξυλίνην καλύβην, ὅπου συνοδεύεται μόνον ὑπὸ ψάλλοντος ἱεροκήρυκος. Μετά τινα χρόνον ἀνοιγομένης τῆς πύλης ἐμφανίζεται *τὸ σύμβολον τοῦ αἱματοφύρτου θανάτου*, τουτέστιν ἀνήρ τις ῥωμαλέος καὶ ὑψηλὸς φέρων ἐρυθρὸν ὑποκάμισον καὶ κρατῶν εἰς χεῖρας ἐρυθρὸν προσκεφάλαιον. Οὗτος ἐπιθέτει τὸ προσκεφάλαιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ εἰς θάνατον καταδεδικασμένου καὶ ἐπικάθηται ἐπ' αὐτοῦ μέχρις οὗ ὁ πιεζόμενος ἀποθάνῃ ὑπ' ἀσφυξίας.»

Ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τούτου ὑπῆρχον ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βόλγα πλεῖστοι κήρυκες διαφόρων αἱρέσεων παραινοῦντες τὸν λαὸν νὸ διάγῃ νέον βίον καὶ ἐπαγγελλόμενοι εἰς αὐτὸν σωτηρίαν. Ἐκ τῶν ἀποστόλων δὲ τούτων χωρικός τις, καλούμενος Φαλάλεϋ, ἀπήλαυε μεγάλης τιμῆς. Οὗτος ἔζη ἔν τινι δρυμῷ καὶ διῆγεν ἅπαντα τὸν χρόνον προσευχόμενος, ἀναγινώσκων ἱερὰ βιβλία καὶ διαλεγόμενος περὶ θρησκείας πρὸς τοὺς προσερχομένους ἵνα ἴδωσιν αὐτόν. Ὁ Ἀντίχριστος, ἔλεγε, βασιλεύει ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει σωτηρίαν ἢ τὴν αὐτοκτονίαν. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ζήσῃ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ ψεύδους· πρέπει ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ στυγνὸν τοῦτο δόγμα εὗρε πλείστους ζηλωτάς, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἐπεζήτουν ἢ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Ὀγδοήκοντα τέσσαρες ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνθουσιασθέντες ὑπὸ τοῦ κηρύγματος τούτου ἠθέλησαν νὰ παράσχωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν θυσίαν εἰς τὸν Χριστόν. Νύκτα τινὰ ζοφερὰν συνηθροίσθησαν πάντες ἔν τινι σπηλαίῳ, ἔνθα ὁ ἀπόστολος ἀνέγνωσε πρὸς αὐτοὺς χωρία τινὰ τῆς ἁγίας γραφῆς. Ἐν τῷ σπηλαίῳ δὲ τούτῳ ἔκειντο συνηγμένα ἄχυρον καὶ φρύγανα, δι' ὧν ἔμελλον νὰ καῶσιν οἱ εἰρημένοι προσήλυτοι. Γυνή τις ὅμως ἐξ αὐτῶν διστάσασα περὶ τῆς ὠφελείας τῆς ἀνθρωποθυσίας ταύτης ἐδραπέτευσε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ἀπεκάλυψε τὸ ὀλέθριον σχέδιον. Τὸ πλῆθος ὥρμησεν εὐθὺς εἰς τὸ σπήλαιον. «Ὁ Ἀντίχριστος ἔρχεται! μὴ παραδοθῶμεν ζῶντες!» ἀνεφώνησαν οἱ ἐξημμένοι ἐνθουσιασταί, οἵτινες ἔσπευσαν ν' ἀνάψωσι τὸ ἄχυρον. Οἱ χωρικοὶ ἔδραμον ἵνα σβέσωσι τὰς φλόγας καὶ ἀποσπάσωσιν ἀπ' αὐτῶν τοὺς δυστυχεῖς· ἀλλ' οὗτοι ἐξωλίσθαινον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν σωτήρων αὐτῶν, ἔπιπτον εἰς τὸ πῦρ καὶ λαμβάνοντες τὰ παρ' αὐτοῖς εὑρισκόμενα παιδία συνέτριβον τὰς κεφαλὰς αὐτῶν κατὰ τῶν πετρῶν. Τινὲς ὅμως τούτων ἠδυνήθησαν τέλος νὰ σωθῶσι καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ παροτρύναντες αὐτοὺς ἀπήχθησαν εἰς τὴν εἱρκτὴν ἢ ἀπεπέμφθησαν εἰς ἀπῳκισμένας πόλεις· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἔπαυσαν κηρύσσοντες τὸ ἐπικίνδυνον αὐτῶν δόγμα.

Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ὁ χωρικὸς Σούσκωφ, ἀποδρὰς τοῦ δεσμωτηρίου ἐγένετο τοσοῦτον δραστήριος κήρυξ τοῦ δόγματος τούτου, ὥστε ἑξήκοντα ἄνθρωποι ἠθέλησαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν θάνατον ἵνα ἀπολαύσωσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐν τοῖς ἑκουσίοις δὲ τούτοις θύμασιν εὑρίσκοντο καὶ οἰκογένειαι ὅλαι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία. Κατά τινα τεταγμένην ἡμέραν συνέβη τι ἀληθῶς ἄγριον καὶ ἀπάνθρωπον. Ὁ χωρικὸς Πέτρος ἐλθὼν εἰς τὴν καλύβην τοῦ γείτονος αὐτοῦ Νικήτα ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα φέρων τὸν πέλεκυν εἰς χεῖρας εἰσῆλθεν εἴς τινα ἄλλην οἰκίαν, ἔνθα περιέμενον αὐτὸν πλεῖσται οἰκογένειαι ἕτοιμαι ν' ἀποθάνωσι. Πάντες οἱ ἀναμένοντες οὗτοι ἐκθέσαντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἰς τὸ ἐπικόπανον ἐκαρατομήθησαν ἐκ περιτροπῆς ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος Πέτρου. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος διέπραξεν οὕτω τοὺς φόνους, κύψας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κεφαλὴν εἰς τὸ ἐπικόπανον παρεκάλεσε τὸν γείτονα Νικήταν ν' ἀποκόψῃ αὐτήν. Οὗτος ὑπήκουσε καὶ διετέλει φονεύων καὶ μετὰ ταῦτα ἕως οὗ καὶ αὐτὸς ζητήσας ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ Ἰβάν. Τριάκοντα ἀπώλοντο κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον.

Ἐν τῷ νομῷ τῆς Πέρμας τῷ 1870 χωρική τις προσήνεγκε θυσίαν τὴν διετῆ μονογενῆ αὐτῆς θυγατέρα, ἣν ἠγάπα περιπαθῶς· διέπραξε δὲ τὸν φόνον τοῦτον ἵνα σώσῃ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὴν κόρην. Ὅτε οἱ συγγενεῖς τῆς γυναικὸς ταύτης ἔμαθον τὸ κακούργημα αὕτη οὐ μόνον δὲν ἀπελογήθη, ἀλλὰ καὶ ὡμολόγησε μετὰ παρρησίας, ὅτι ἐξετέλεσεν εὐσεβὲς ἔργον. Χωρικός τις ἐκ τοῦ αὐτοῦ νομοῦ ἀπέκτεινε τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα ἵνα προσενέγκῃ αὐτὰ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. Ἐν Βλαδιμίρῳ ὁ χωρικὸς Νικητῖνος μιμούμενος τὸν Ἀβραάμ, ὅστις προσήνεγκε τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν ἔνθα ἔκειντο οἱ νεοσφαγεῖς δύο υἱοὶ αὐτοῦ. Ὡμολόγησε δὲ πρὸς τοὺς δικαστὰς εἰλικρινῶς, ὅτι θρῆσκος ὢν καὶ βλέπων, ὅτι οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν πολὺ θυμοειδῆ καὶ εὐφυῆ παιδία ἔκρινε καλὸν νὰ σώσῃ αὐτὰ ἐκ τοῦ ᾅδου φονεύσας ἀμφότερα. «Ἐτέλεσα πρᾶξιν εὐάρεστον εἰς τὸν Θεόν,» εἶπε περαίνων τὴν κατάθεσιν αὐτοῦ ἐν τῷ δικαστηρίῳ. Καὶ ἐδικάσθη μὲν οὗτος, ἀλλὰ πρὸ τῆς καταδίκης ἀπέθανεν ἑκουσίως ὑπ' ἀσιτίας. Πρὸ ὀλίγου ἔτι χρόνου, ἐν ἔτει 1883, χωρικός τις ἐνθουσιώδης καλούμενος Ἰούκωφ, ἐκάη ψάλλων ὕμνους θρησκευτικούς.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραδείγματα, ἅτινα παραλείπομεν ἵνα μὴ καταπονήσωμεν τοὺς ἀναγινώσκοντας. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου αἰῶνος αἱ ἀθρόαι σφαγαὶ ἦσαν σπανιώτεραι ἢ ἐπὶ τῶν προηγουμένων· ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπον ἔκτοτε ὁλοσχερῶς· παραδείγματος χάριν, ἐν ἔτει 1857 συνέβη ἔν τινι δάσει τοῦ νομοῦ τῆς Πέρμας ἡ ἑξῆς φονικὴ πρᾶξις. Τὸ πρωταγωνιστῆσαν πρόσωπον ἐν αὐτῷ ἦτο ὁ χωρικὸς Χοδοκῖνος. Οὗτος, ὅπως πάντες οἱ Ῥῶσσοι χωρικοί, οἱ ἐπιστάμενοι τὴν ἀνάγνωσιν, ἐπεδίδετο μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θρησκευτικῶν βιβλίων. Προήχθη δὲ ὑπὸ τούτων, ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν διαλόγων καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ διαλογισμῶν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ κόσμος ἤγγιζε πρὸς τὴν συντέλειαν αὐτοῦ καὶ ὅτι ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο νὰ πράξῃ ἢ ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὸ δάσος καὶ ν' ἀποθάνῃ. Ἤρξατο λοιπὸν κηρύσσων τὰς θεωρίας αὐτοῦ καὶ εὗρε πολλοὺς ζηλωτάς, ἐν οἷς τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὸν θεῖον, τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ. Πάντες οὗτοι, δέκα καὶ ἐννέα ὅλοι, συνήνεσαν νὰ φύγωσι τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τεταγμένην τινὰ ἡμέραν ἀπεχώρησαν εἰς τὸ δάσος. Κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας οἱ μὲν ἄνδρες κατεσκεύαζον σπήλαιον, αἱ δὲ γυναῖκες ὕφαινον ὑποκάμισα ἐκ λινοῦ. Ὁ Χοδοκῖνος εἰσήγαγεν ὕστερον εἰς τὸ σπήλαιον πολλοὺς χωρικοὺς μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων. Πάντες δὲ οὗτοι ἐστολίσθησαν διὰ λευκῶν ὑποκαμίσων καὶ ἐδήλωσαν πανηγυρικῶς, ὅτι ἤθελον «ν' ἀποταχθῶσι τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.» «Τώρα,» εἶπεν ὁ Χοδοκῖνος, «ἐτάχθητε ν' ἀποθάνητε ὑπ' ἀσιτίας καὶ μετὰ δώδεκα ἡμέρας θὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Ὀλίγῳ ὕστερον ἀληθῶς ἤρξαντο τὰ ἐκ τῆς πείνης δεινά. Ἂν καὶ οἱ δύστηνοι οὗτοι ἱκέτευον, ὁ Χοδοκῖνος ἠρνεῖτο αὐτῆς πᾶσαν τροφήν. Τὰ παιδία ἐστροφοῦντο ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων, δύο δὲ γυναῖκες μὴ δυνάμεναι νὰ ὑπομείνωσι τὰς βασάνους ἔφυγον. Φοβηθέντες ἐντεῦθεν οἱ ἐνθουσιασταὶ ἔσφαζον ἀλλήλους καὶ ὁ μὲν υἱὸς ἀπέκτεινε τὴν μητέρα, ὁ δὲ πατὴρ τὰ τέκνα, ὁ δὲ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἡ συλλήβδην δεινὴ αὕτη ἀνθρωποκτονία διὰ τοῦ πυρός, τοῦ πελέκεως καὶ τῆς πείνης, ἥτις ἦτο λίαν διαδεδομένη ἐπὶ τοῦ τελευταίου αἰῶνος καὶ παραμένει εἰσέτι, ἔχει ἱστορικὸν λόγον, ὡς ἡ περὶ Ἀντιχρίστου ἰδέα, ἡ ἀπαντῶσα εἰς πάσας τὰς μυστηριακὰς αἱρέσεις. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος πολλαὶ θρησκευτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ μεταρρυθμίσεις παρώξυναν εἰς ἀντίστασιν τὸν ἀμαθῆ καὶ ἐνθουσιώδη ὄχλον, ὅστις ἐνόμιζε τὰς μεταβολὰς ταύτας ἀσεβεῖς καὶ ἐναντίας πρὸς τὰ καθιερωμένα ἔθιμα τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἡ ἀγανάκτησις δὲ καὶ ἡ ἀντίστασις ἀνεφύησαν παρὰ τῷ λαῷ ὅτε ἐδέησε νὰ διασκευασθῶσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ ἰδίᾳ ὅτε μετά τινα ἔτη Πέτρος ὁ μέγας ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ διὰ τῆς βίας εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὰ ἤθη τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ συντάξῃ τὴν ῥωσσικὴν πατριαρχικὴν πολιτείαν κατὰ τὰ ἐν τῇ Δύσει καθεστῶτα. Ἡ ἀντίστασις τῶν «ἀρχαίων πιστῶν,» οἵτινες οὔτε εἰς τὴν νέαν ἐκκλησίαν, οὔτε εἰς τοὺς ἐπαχθεῖς καὶ δεσποτικοὺς ὅρους τοῦ νέου πολιτεύματος ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσι, μετετράπη ταχέως εἰς διάπυρον μῖσος κατὰ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξεφάνη ἐνιαχοῦ δι' ἀληθινῶν στάσεων.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἤρξαντο αἱ ἐκδικήσεις καὶ οἱ διωγμοί, οἵτινες ἠνάγκασαν τοὺς διαμαρτυρηθέντας νὰ ζητήσωσι καταφυγὴν εἰς τοὺς βαθυτάτους δρυμοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐρήμους τόπους ἐλπίζοντες νὰ εὕρωσιν ἐνταῦθα βίον ἤρεμον καὶ εὐσεβῆ. Ἀνιχνευόμενοι ὑπὸ τῶν κατ' αὐτῶν ἐξαποστελλομένων στρατιωτῶν ὑπέμενον σκληρὰς τιμωρίας, ἐβασανίζοντο, κατεδικάζοντο εἰς δεσμά, ἐμαστιγοῦντο καὶ ἔπασχον πλεῖστα ὅσα. Γινώσκοντες δὲ τὴν τύχην αὐτῶν, ἂν περιέπιπτον εἰς χεῖρας τῶν διωκτῶν, οἱ διαμαρτυρόμενοι προετίμων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ν' ἀποθνήσκωσιν ἀθρόως ἀντὶ νὰ συλλαμβάνωνται. Πρεσβῦται, νέοι καὶ παιδία ἐξηφανίζοντο εἰς τὰς φλόγας καὶ προεκινδύνευον τοσούτῳ μᾶλλον προθύμως, ὅσῳ μᾶλλον ὁ θρησκευτικὸς αὐτῶν ἐνθουσιασμὸς παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα τῆς οὐρανίου μακαριότητος εἰς ἀμοιβήν. Οὕτω τῷ 1724 ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἐκάησαν ἐν Σιβηρίᾳ ἑκουσίως. Σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διακόσιοι ἄλλοι διάφορον ἔχοντες ἀπ' ἀλλήλων ἡλικίαν ἐκάησαν ὡσαύτως ἐν Ὀλούτσῃ· τῷ δὲ 1756 ἐν τῷ τμήματι τοῦ Τομόκου ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἔπεσαν εἰς τὰς φλόγας ἵνα διαφύγωσι τοὺς διωγμοὺς τῶν στρατιωτῶν.

Οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ κακώσεις τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τῶν ἄλλων αἱρετιστῶν συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν διάδοσιν τῶν στυγνῶν ἰδεῶν καὶ ἐγέννησαν ἀναριθμήτους αἱρέσεις μυστηριακὰς καὶ μισοκόσμους, αἵτινες αὐξάνονται ἡσημέραι καὶ ἐκφαίνονται πολλάκις ἀλλοκότως. Ὑπάρχουσι, παραδείγματος χάριν, συστήματα ζηλωτῶν διδασκόντων, ὅτι ὁ κύριος ὅρος τῆς σωτηρίας εἶνε ἡ διηνεκὴς ἀφασία. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἐγνώσθη ἔκ τινος προσφάτου δίκης ἐν Σαροτόβῃ. Οἱ ἐν αὐτῇ κατηγορούμενοι, χωρικοὶ καὶ χωρικαί, δὲν ἠθέλησαν παντελῶς ν' ἀποκριθῶσιν εἰς τὰς γενομένας πρὸς αὐτοὺς ἐρωτήσεις περὶ τῆς ἡλικίας, περὶ τῶν ἔργων καὶ περὶ τοῦ ἐπιτηδεύματος αὐ-

τῶν. Ἤκουσαν μετὰ μεγίστης ἀδιαφορίας τὴν εἰς ἐξορίαν καταδίκην αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον τοῦ δικαστηρίου χωρὶς νὰ εἴπωσιν οὐδὲ λέξιν. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἦτο ἡ τῶν «ἀνκύδων,» ἥτις ἔχει πλείστους θιασώτας καὶ τηρεῖ σιγὴν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἐπιμιξίᾳ. Αἱ ῥωσσικαὶ ἐφημερίδες περιέγραψάν ποτε τὸ ἑξῆς ἀξιομνημόνευτον συμβάν. «Ἐν τῷ νομῷ Βλαδιμίρου κατοικεῖ εἰς σκοτεινὸν δρυμὸν νέα τις χωρικὴ ἀποχωρήσασα ἐκεῖσε, ἵνα φύγῃ τοὺς ἐγκοσμίους πειρασμούς· ἀποκρύπτει ἑαυτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ ζῇ τὸ μὲν θέρος ἀπὸ χόρτων καὶ καρπῶν, τὸν δὲ χειμῶνα δι' ἄρτου, ὃν κομίζει πρὸς αὐτὴν χωρική τις ἐκ γείτονος χωρίου· οἰκεῖ δὲ ἐντὸς καλυβίου ἐσκαμμένου ἐπί τινος ὀρύγματος. Ἐὰν τύχῃ τις νὰ ἴδῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀποτείνῃ τὸν λόγον, αὕτη σιγᾷ ἐπιμόνως καὶ φεύγει.»

Ἡ ἄκρα θρησκευτικὴ ἔκστασις προάγει πολλάκις τοὺς αἱρετιστὰς νὰ ὀρύττωσι τάφους καὶ νὰ κατακλίνωνται ἐπ' αὐτῶν προσδοκῶντες τὴν ἐσχάτην κρίσιν καὶ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου. Οὕτω πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐγγὺς τῆς μάλιστα πεπολιτισμένης καὶ ἐμπορικῆς πόλεως Μόσχας ἐπεφάνη μοναχός τις ἀναγγέλλων εἰς τοὺς χωρικοὺς τὸ τέλος τοῦ κόσμου. «Ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου ἐγγίζει, ἔλεγεν, ἄφετε πάντα τὰ ἔργα καὶ προσευχήθητε εἰς τὸν Θεόν.» Τὸ πλῆθος ἐνθουσιασθὲν ἐγκατέλιπε πάντα καὶ ἐνδεδυμένον μόνον ὑποκαμισον ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος, ὅπου ἤρξατο νηστεῦον καὶ προσδοκῶν. Ὅτε δὲ ὁ μοναχὸς ὥρισε τέλος τὴν ὥραν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ, οἱ πιστοὶ ἦσαν τοσοῦτον ἐξησθενημένοι ὑπὸ τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς, ὥστε ἐγένοντο ἀναίσθητοι, πλεῖστοι δὲ ἀπεκοιμήθησαν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὀρυχθέντας τάφους.

Ἀρκοῦσι τὰ εἰρημένα ἵνα σαφῶς ἀποδείξωσιν, ὅτι παρὰ τῷ ῥωσσικῷ λαῷ συμβαίνει οἱονεὶ νοσώδης τις διανοητικὴ ζύμωσις, ἥτις ἐν κρισίμῳ τινὶ ὥρᾳ ἐνδέχεται ν' ἀποβῇ εἰς δεινὴν ταραχήν.

ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

M. Minghetti. Τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ ἡ τούτων ἐπέμβασις εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ διοικήσεως. Μετάφρασις μετ' εἰσαγωγῆς Γ. Μικονίου, διδ. τῆς Νομικῆς. Λειψίᾳ 1885. 8ον σ. μ'. 251.

Πῶς δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διοικήσεως κατὰ τῆς ἀνοικείου τῶν βουλευτῶν ἐπεμβάσεως ὑπὸ κυβέρνησιν κοινοβουλευτικὴν ἢ *κομματικήν*, εἶναι τὸ πρόβλημα ὅπερ διαπρεπὴς ἰταλὸς πολιτευτὴς καὶ δημοσιολόγος, ὁ Μιγγέτη, θέτει ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ, πρῶτος αὐτὸς ἀποτολμῶν νὰ θέσῃ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν ὀδυνηρῶν ἑλκῶν τῶν καταβιβρωσκόντων τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα παρὰ τοῖς ἑλληνολατινικοῖς λαοῖς. Τοσοῦτον δ' ἐπείγουσαν θεωρεῖ τὴν θεραπείαν αὐτῶν, ὥστε δικαίως παρατηρεῖ ὅτι ἐὰν μὴ ἐπιληφθῶμεν ταχέως αὐτῆς, τὰ κακὰ ταῦτα «θέλουσιν ἀναγκαίως καταστήσῃ τοῖς λαοῖς ἀπεχθὲς τὸ τοιοῦτο πολίτευμα, παρασύρῃ δ' ἐπὶ τέλους εἰς διεγέρσεις καὶ στάσεις ἕνεκα τῆς ἀρχαίας, ἂν καὶ σφαλερᾶς, ἕξεως τοῦ ἐλπίζειν ὅτι, μεταλλαγέντος τοῦ εἴδους τῆς κυβερνήσεως, τὰ κακὰ θὰ ἐπαύοντο, ἐνῷ τοὐναντίον θὰ καθίσταντο χείρω καὶ ὀχληρότερα.»

Ἀλλ' ὑπάρχει ἆρά γε μέσον τι ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς μάστιγος ταύτης τῆς λυμαινομένης τὰς νεωτέρας πολιτείας; Λίαν ζοφερὰ εἶναι ἡ εἰκών, ἣν ὁ συγγραφεύς, μελετῶν τὰ τῆς ἰδίας πατρίδος, χαράσσει ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας συγγραφῇ· ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς εἰκόνος ὁ ἕλλην ἀναγνώστης ὀφείλει ἀντιγράφων νὰ ἐντείνῃ ἔτι τὰ χρώματα. Αὐτὸς ὁ Μιγγέτη δὲν ὀκνεῖ νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι αἱ χῶραι ἃς μάλιστα μαστίζει ἡ βουλευτικὴ παντοδυναμία εἶναι ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἱσπανία. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλλαχοῦ λειτουργεία τοῦ αὐτοῦ πολιτεύματος ἄνευ τῶν ἐλαττωμάτων τούτων πείθει πάλιν αὐτὸν ὅτι ταῦτα δὲν ἔγκειται ἐν τῇ φύσει τοῦ πολιτεύματος τούτου, οὐδ' εἶναι ἀναποσπάστως μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένα. Ἀληθῶς δὲ ἡ Ἀγγλία, ἥτις παρέχει ἡμῖν τὸ πρότυπον ὡς γνωστόν, τοῦ εἴδους τούτου τοῦ πολιτεύματος, προσεβλήθη μὲν ἐνωρὶς ὑπὸ τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ ἐνωρὶς ἀπηλλάγη αὐτῆς, βαίνουσα νῦν ὁμαλῶς εἰς πρόοδον καὶ ἀκμήν. Καὶ τὰ γερμανικὰ δὲ κράτη, καίπερ μὴ ἐξ ἴσου ἐπαπειληθέντα, ἅτε τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος μήπω παρ' αὐτοῖς συμπεπληρωμένου, ὅμως ἅμα τοῖς πρώτοις συμπτώμασιν, ἐπελάβοντο εὐθαρσῶς τῆς θεραπείας, καταστείλαντα ἐν αὐτοῖς τοῖς σπέρμασιν αὐτοῦ τὸ κακόν.

Ἡ τοιαύτη δὲ ἐμπειρικὴ τῆς ἀληθείας ταύτης βεβαίωσις φαίνεται τῷ συγγραφεῖ τοσούτῳ εὐχαριστοτέρα, ὅσῳ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα κρίνεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς τὸ μᾶλλον ἁρμόζον, τό γε νῦν ἔχον, πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν νεωτέρων λαῶν. Ὁ Μιγγέτη, πολλάκις βουλευτὴς καὶ ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργὸς γενόμενος, ἁρῶν ἐν τῇ πολιτικῇ τύρβῃ καὶ ἐξαιρέτως ἐν αὐτῇ διακριθείς, δὲν εἶναι νεφελοβάμων τις ἰδεολόγος, ἀπὸ τοῦ σπουδαστηρίου αὐτοῦ προκατασκευάζων τέλειόν τινα καὶ ἄφθιτον τύπον πολιτεύματος χρήσιμον πρὸς πάντα λαόν. Ἔχων πλήρη τὴν συνείδησιν περὶ τοῦ ματαίου τοιαύτης ἐπιχειρήσεως, γινώσκων δὲ τὴν ἀτέλειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀπεχθάνεται τὰς ῥιζικὰς ἀνατροπὰς ὑπὲρ ἰδανικοῦ τινος ἀπολύτου καὶ ἐπιζητεῖ τὸ σχετικῶς ἐπιτηδειότερον πρὸς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ λαοῦ. Διό, καίπερ πολλὰ ἀνομολογῶν τὰ συμφυῆ τῷ κοινοβουλευτικῷ πολιτεύματι μειονεκτήματα, ὅμως στέργει αὐτὸ ὡς τὸ σχετικῶς ἄριστον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν πολιτευμάτων, καὶ μετ' ἀφοσιώσεως ἀνταξίας τοῦ ἔργου ἐπιλαμβάνεται φιλοτίμως νὰ καθάρῃ αὐτὸ ἀπὸ τῆς σκωρίας, ἥτις ἐπεκάθησεν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν μελετώντων τὰς ἀτόπους ἰδιορρυθμίας, ἃς τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα παρουσιάζει ἐν τοῖς ἑλληνολατινικοῖς κράτεσι τινές, πολλοὶ μάλιστα, ἐθεώρησαν ὡς πηγὴν τούτων τὰ *κόμματα*, χρηστῷ δὲ τῷ συνειδότι κατεδίκασαν ταῦτα εἰς θάνατον, εὐχηθέντες ὑπὲρ κυβερνήσεως κοινοβουλευτικῆς ἀλλὰ μὴ κομματικῆς. Δυσχερὲς εἶναι νὰ ἀντιληφθῶμεν ἐν τῇ πράξει τοῦ περιέργου τούτου θεωρήματος, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἐκεῖ ἔνθα ἡ κυβέρνησις δὲν εἶναι προϊὸν κοινοβουλευτικῆς πάλης καὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ κοινοβολίου οὐ μόνον δὲν ἐλλείπουσι τὰ κόμματα, ἀλλὰ καὶ ὀξύτερον ἔστιν ὅτε φλεγμαίνονται ἢ ἀλλαχοῦ. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐξεταστέον καὶ τοῦτο εἰσὶν ἆρά γε τὰ κόμματα ἄξια τῆς τοιαύτης καταδίκης;

Οἱ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν κομμάτων ποθοῦντες ἀναχωροῦσι, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἀπὸ σφαλερᾶς πάντως ἀρχῆς, ὅτι δηλαδὴ τὰ κόμματα ἀφετηρίαν καὶ σκοπὸν ἔχουσι πάντοτε καὶ μόνον τὴν ἰδιοτέλειαν, *οὐχὶ δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐθύτητα* καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν τὴν *ἀρετήν*. Ἀληθῶς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης δὲν ὑπάρχει χῶρος εἰς ἀνάπτυξιν κομμάτων, εἴπου δ' ἀνεπτύσσοντο θὰ ἀπέκρυπτον ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀρχῶν τὴν περὶ τῆς ἰδίας ἁπλῶς ὠφελείας πάλην. Ἀλλ' ὅμως «ὑπὸ τὸν ἀνώτατον κανόνα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς ἡ τῶν δημοσίων πραγμάτων διεύθυνσις ἐπιδέχεται καὶ ἕτερον κριτήριον, τὸ καὶ συχνότερον, τὸ κριτήριον τῆς *δημοσίας ὠφελείας*·» περὶ τούτου δὲ δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι ποικίλαι γνῶμαι, χωρὶς μηδεμία τούτων νὰ παραβιάζῃ τὸ δίκαιον ἢ τὴν ἠθικήν. Δυνατὸν ἄρα νὰ ὑπάρχωσι καὶ κόμματα ἤτοι ἀθροίσματα πολιτῶν ἑκουσίως ἑνουμένων καὶ ἀντιφιλοτιμουμένων νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ κοινὸν ἀγαθόν, *οἷον οὗτοι νοοῦσιν αὐτὸ* καὶ δὴ διὰ τῶν *κατ' αὐτοὺς προσφορωτάτων μέσων*, χωρὶς οὐδ' ὁπωσοῦν τὰ κόμματα ταῦτα νὰ προσκρούωσι τῷ δικαίῳ ἢ τῇ ἠθικῇ. Ἡ ἱστορία μάλιστα διδάσκει ὅτι ὅπου δραστηριότης καὶ ἀκμὴ ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ, ἐκεῖ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐξεγείρονται τὰ κόμματα, καὶ δὴ τοσοῦτον ἰσχυρότερον ὅσον ὁ πολιτικὸς βίος τυγχάνει πλουσιώτερος καὶ ἐλευθερώτερος· κεῖνται δὲ ἀπονεναρκωμένα, ὅπου ὁ λαὸς ἀδρανεῖ εἴτε ἐκ ῥαθυμίας ἀδιαφορῶν εἴτε ὑπὸ βίας τυραννικῆς πιεζόμενος. Διὸ δὲν εἶναι ἀρετὴ τοῦ πολίτου τὸ μὴ ἀνήκειν εἰς κόμμα, οὐδ' ἔπαινος τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ μομφή, ὅταν λέγηται περὶ αὐτοῦ ὅτι διατελεῖ ἀλλότριος πρὸς τὰ κόμματα. Οἱ μεμψιμοιροῦντες κατὰ τῶν κομμάτων θὰ ἦσαν ἐντελῶς δεδικαιολογημένοι ἄν, διακρίνοντες ταῦτα ἀπὸ τῶν φατριῶν, διηνθυνον τὰ βέλη αὐτῶν κατὰ τῶν τελευταίων· διότι ἡ φατρία μόνη, ἀντιθέτως πρὸς τὸ κόμμα, καθυποτάσσουσα τὸ τῆς πολιτείας συμφέρον εἰς τὸ ἴδιον, ἀποβαίνει ὀλεθρία, ἐξεγείρουσα τὴν πρὸς τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα δυσπιστίαν καὶ προλειαίνουσα τὴν πρὸς τὸν ἀπολυτισμὸν ἄγουσαν. Ἡ τῶν κομμάτων ὅμως ἐξαφάνισις οὔτε δυνατὴ σήμερον εἶναι, ἀλλ' οὔτε καὶ λυσιτελὴς θὰ ἀπέβαινεν εἰς τὴν πολιτείαν.

Ἀλλαχοῦ λοιπὸν καὶ οὐχὶ ἐν τῇ τῶν κομμάτων ἐξοντώσει ἔγκειται ἡ ἀληθὴς θεραπεία κατὰ τῶν ἀπρεπῶν τῆς πολιτικῆς ἐπεμβάσεων, ἐν τῇ *ἐθικῇ* δῆλον ὅτι *ἀγωγῇ*, ὡς ὀρθῶς ὁ συγγραφεὺς διακηρύσσει. Ἡ δυναμις τοῦ νομοθέτου δὲν εἶναι ἀπόλυτος· πολλάκις εἴδομεν τοὺς ἀρίστους θεσμοὺς οἰκτρῶς ναυαγήσαντας πρὸ τοῦ σκοπέλου τῶν προλήψεων ἢ τῶν κακῶν τῆς κοινωνίας ἕξεων· πολλάκις δὲ καὶ τὰ κατὰ θεωρίαν ἄριστα τῶν πολιτευμάτων ἐξετράπησαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ διὰ τὴν πολιτικὴν ἀπειρίαν ἢ τὴν διαφθορὰν τοῦ λαοῦ εἰς τύπους κενοὺς ἢ γελοίας παρῳδίας. Παρὰ τοῖς κοινοβουλευτικοῖς δὲ λαοῖς τοῖς νοσοῦσι τὸ δεινὸν τῆς βουλευτοκρατίας νόσημα ἱκανώτατος πολιτικὸς ἀναδείκνυται οὐχὶ ὁ τὰς μεγίστας τῶν ἐλευθεριῶν ἀκρίτως ἐπιδαψιλεύων, ἀλλ' ὁ πρὸς τὰς ἐλευθερίας ταύτας ὡς ἐπιτηδειότατον παρασκευάζων τὸν λαὸν καὶ ὁ τὴν πολιτικὴν τούτου ἀγωγὴν προβιβάζων διὰ τῶν προσφυεστάτων πρὸς τοῦτο θεσμῶν καὶ ἕξεων.

Τοὺς προσφυεστάτους δὲ τούτους θεσμοὺς πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀνατροφὴν μελετᾷ ὁ συγγραφεὺς διὰ μακρῶν καὶ ἐν διδακτικωτάταις λεπτομερείαις, μὴ ἐπαιρόμενος μὲν ὅτι ἔλυσε τὸν γόρδιον τοῦ προβλήματος δεσμόν, ἀλλ' ὅμως μέγα ἐπιχέων φῶς διὰ τῶν εἰλικρινῶν καὶ πεφωτισμένων αὐτοῦ ἐρευνῶν καὶ παρατηρήσεων, θέτων δὲ πρὸ παντὸς τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ ἀπόψεως καὶ προκαλῶν τὴν γενικὴν προσοχὴν ἐπὶ τούτου. Ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν συγγραφέα ἐν πάσῃ τῇ ἑξελίξει τοῦ μᾶλλον ἐνδιαφέροντος κεφαλαίου τῆς συγγραφῆς του χωρὶς νὰ ἀναγκασθῶμεν πιστῶς σχεδὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτό. Ἀλλὰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀντιπαρέλθωμεν αὐτὸ ἄνευ νύξεώς τινος κἂν ἐπὶ τῆς κρατούσης ἐν αὐτῷ γενικῆς ἰδέας. Διεξερχόμενος ὁ συγγραφεὺς τὰ παραδείγματα τῶν συγχρόνων ἐλευθέρων κρατῶν, πορίζεται τὸ συμπέρασμα ὅτι διπλῆ ἐνδείκνυται ὑπὸ τῆς πείρας ἡ θεραπεία· ἡ διὰ τῆς *ἀποκεντρώσεως*, δυναμένης πολλαπλῶς νὰ ἐφαρμοσθῇ, καὶ τῆς *διοικητικῆς* ἅμα *δικαιοσύνης*, δι' ἧς ἀποκλείει ἐκείνην ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναδείξῃ τὰ αὐτὰ τῆς διοικητικῆς συγκεντρώσεως κακά. Ἀτυχῶς παρὰ τοῖς ἑλληνολατινικοῖς λαοῖς ὑπερίσχυσεν ἡ τῶν

ἀρχαίων γνώμη ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔγκειται *ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἐκλογῇ τοῦ κυβερνήσοντος*, ἐνῷ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἔγκειται αὕτη πολλῷ μᾶλλον *ἐν τῷ σεβασμῷ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου*, ὑπὲρ τῆς ἐγγυήσεως τῶν ὁποίων ἡ ἐκλογὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀνεπαρκής. Τὴν ἐγγύησιν δὲ ταύτην χορηγεῖ μόνη ἡ ἕξις τοῦ λαοῦ εἰς τὸ πράττειν τὰ κοινά, ἡ συμμετοχὴ αὐτοῦ ἔργῳ καὶ οὐχὶ νομικῷ τινι πλάσματι εἰς τὰ τῆς διοικήσεως, ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ ἀνατροφὴ τελουμένη ὑπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης τῶν ἰδίων πράξεων, ἀλλ' ἐνισχυομένου ἅμα τοῦ κράτους τοῦ νόμου διὰ τῆς ἱδρύσεως τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, λειτουργούντων ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ὥστε νὰ δύνωνται νὰ περιστέλλωσι τὰς διοικητικὰς παρεκτροπὰς καὶ αὐθαιρεσίας ὅθενδήποτε κἂν προέρχωνται.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ ἀνὰ χεῖρας συγγραφή, διὰ τῆς ὁποίας τὴν μεταγλώττισιν ὀφείλονται χάριτες τῷ κ. Μικονίῳ, προτάξαντι μάλιστα εἰσαγωγὴν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀξίαν μελέτης. Καὶ δὲν προσφέρεται μὲν διὰ τῆς συγγραφῆς ταύτης ὕλη ὥριμος εἰς νομοθέτησιν, ἀλλ', ὅπερ σπουδαιότατον, ἀνατέμνεται ἐπιμελῶς τὸ καιριώτατον ζήτημα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βίου τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, χαράσσονται δὲ διὰ μεγάλων τινῶν γραμμῶν αἱ ὁδοὶ δι' ὧν κατ' ἀνάγκην πᾶσα τελεσφόρος ἀναμόρφωσις δέον νὰ εἰσαχθῇ. Ἐὰν τὸ ζήτημα καταστῇ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὑποκείμενον τῆς γενικῆς προσοχῆς καὶ ἐπισταμένης τῶν κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων μελέτης, ἠσφαλίσθη ὁ πρῶτος ἀλλὰ σπουδαιότατος σταθμὸς πρὸς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος.

Ν. Γ. Μοσχοβακης.

ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ ΚΙΜΑΡΟΖΑΣ

(Διήγημα γερμανικόν)

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

Μετά τινας ἡμέρας ὁ ἑξαίρετος Ἀπρίλης ἀπεκάλυψεν ὅτι ἐκεῖνος ὅστις ταπεινότατα ἐζήτησε νὰ γείνῃ ὑπηρέτης του, εἶχε τοσαῦτα ἔμφυτα μουσικὰ χαρίσματα, ὥστε τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ *Ὠδεῖον τοῦ Ἐλέους* καὶ ἐξηκολούθησε γενναίως νὰ τὸν προστατεύῃ.

Ὁ Δομίνικος εἰσῆλθε μετὰ χαρᾶς εἰς τὴν νέαν φάσιν τοῦ βίου του, εἰς τὴν ἀληθῆ κλίσιν του. Ἐν βραχεῖ δὲ χρόνῳ ἀνεδείχθη ὁ ἐπιμελέστατος καὶ νοημονέστατος τῶν συμμαθητῶν του, καὶ ταχέως προώδευσε.

Κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἐπεσκέπτετο ὁτὲ μὲν τὸν προστάτην αὐτοῦ Ἀπρίλην, ὁτὲ δὲ τὴν ὡραίαν κόμησσαν, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον κατήντησε νὰ διέρχηται ὅλας αὐτοῦ τὰς ἑσπέρας εἰς τὸ ὡραῖον μέγαρον εἰς τὸ ὁποῖον ἐκείνη κατῴκει. Τότε τῇ ὡμίλει περὶ τῶν σπουδῶν του, περὶ τῶν δοκιμίων του καὶ περὶ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Σακκίνη, ὃν μεγάλως ἐσέβετο. Ἐκείνη τὸν ἠρώτα εὐμενῶς καὶ προσεκτικῶς τὸν ἤκουε.

Συχνάκις τὸν ἐδέχετο ὑπὸ τὸ πράσινον φύλλωμα σκιάδος. Ἐκάθητο ἐκεῖ μεταξὺ τῶν φύλλων τῆς ἀμπέλου ἐνδεδυμένη ἀνοικτοῦ χρώματος μεταξίνην ἐσθῆτα, φέρουσα λευκὸν πέπλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἄνθη ἐπὶ τῆς κόμης της καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, χαρίεσσα καὶ ὡραία ὡς θεά. Διότι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Δομινίκου αὕτη εἶχε προτερήματα θεᾶς! Ἐπιθυμία του μεγίστη ἦτο νὰ ἦναι ἐνώπιόν της γονυπετὴς καὶ νὰ τὴν λατρεύῃ, ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἐπέστρεφε μετὰ χαρᾶς πρὸς αὐτὴν καὶ ἡσπάζετο μετὰ ζέσεως τὰς χεῖράς της.

Ἐκείνη δὲ κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ταύτας ὥρας, ἐκείνη ἡ πρὸ ὀλίγου ἔτι τόσον φιλόγελως, τόσον φιλοπαίγμων, τόσον ἄφροντις, ὁπόσην συγκίνησιν ἠσθάνετο; Ἠρυθρία ὅτε τὸν ἔβλεπεν ἐρχόμενον καὶ ἔτρεμεν ὅτε ἐκεῖνος ἀνεχώρει. Δι' ἀμφοτέρους τὸ βιβλίον τοῦ ἔρωτος ἦτο ἀνεῳγμένον, ὁμοῦ ἐμάνθανον τὰς πρώτας σελίδας, ἀλλὰ δὲν προεχώρουν πέραν. Οὐδεὶς ἄτακτος πόθος ἐτάραττε τὴν ἀθῳότητα τῆς ψυχῆς των, οὐδεμία διάπυρος ὁμολογία ἐξερρήγνυτο εἰς τὰς συνομιλίας των. Ἀποχωριζόμενοι τὴν ἑσπέραν ἐσυλλογίζοντο ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν θὰ ἐβλέποντο πάλιν, καὶ τοῦτο ἦτο ἡ ἐλπίς των καὶ ἡ εὐτυχία των.

Δύο ἔτη παρῆλθον οὕτω. Πρωΐαν τινά, ἀφ' οὗ παρέδωκε τὸ σύνηθες μάθημά του εἰς τὴν ὡραίαν του μαθήτριαν, ὁ Ἀπρίλης τῇ εἶπε: «Χθὲς ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι περὶ τοῦ Κιμαρόζα πολλὰ εὐχάριστα. Ὁ Σακκίνης λέγει ὅτι προώρισται ν' ἀποκτήσῃ ἔνδοξον ὄνομα. Τῷ λείπει μόνον δυστυχὴς ἔρως, ἐρωτικὴ ἀπελπισία! τὰ πλεονεκτήματά του θὰ ὡρίμαζον ἐξ αὐτοῦ ταχύτερον, ἡ δὲ σκέψις του θὰ ἐλάμβανε στερεωτέραν πτῆσιν, διότι ἐν τῇ θλίψει τὸ πνεῦμα τοῦ καλλιτέχνου ἀποκαλύπτεται καὶ μεγαλύνεται.

— Ἐρωτικὴ ἀπελπισία! ἐψιθύρισεν ἡ νεαρὰ κόμησσα. Διατί τάχα ὄχι εὐτυχὴς ἔρως;

— Διότι ἡ εὐτυχία ἐκνευρίζει τοὺς ἀνθρώπους.

— Ἐρωτικὴ ἀπελπισία! ἐπανέλαβεν ἡ Καρολίνα σκεπτική, καὶ μὲ χαμηλωμένην τὴν κεφαλήν... θάνατος τῆς ἀγαπωμένης!...

— Ὄχι, τοῦτο θὰ ἦτο λίαν τραγικόν, ἀλλ' ὁ γάμος της.

Τὴν ἑσπέραν ἐν τῇ σκιάδι ἡ Καρολίνα εὑρίσκετο λίαν ἐνησχολημένη καὶ συγκεκινημένη. Ὁ Δομίνικος, μὲ τὴν συνήθη ἀφέλειάν του, τῇ ἔκαμε τὰς συνήθεις αὐτοῦ ἐκμυστηρεύσεις. Ἀλλ' ἐκείνη τὸν ἐκύτταζε κατὰ τρόπον παράδοξον, καὶ δὲν τὸν ἤκουεν. Αἴφνης ἐκεῖνος ἀνέκραξε παραπονετικῶς: «Φεῦ! σ' ἐνοχλῶ.» Ἐκείνη ἔλαβε τὰς χεῖράς του, καὶ τῷ εἶπεν ἐρυθριῶσα:

— Ἀποκρίθητί μου, μίαν λέξιν μόνον, ἀλλὰ λέξιν ἱεράν, ἐν ὀνόματι τοῦ ὅ,τι ἔχεις ἱερώτερον· μὲ ἀγαπᾷς;

Ὁ Δομίνικος τὴν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὴν ἔσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του μετὰ παραφορᾶς ἀπεριγράπτου χαρᾶς.

Αὕτη ἦτο ἡ ἀπάντησίς του.

Ἀλλὰ πρὶν τὰ χείλη του πλησιάσωσι τὰ ἰδικά της, ἡ Καρολίνα ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ διαπύρου ἐκείνου ἐναγκαλισματος καὶ ἀνεχώρησε τρέχουσα.

Μετά τινας στιγμάς, εἶδε τὴν θαλαμηπόλον Ἐλιζέτταν ἐρχομένην, ἥτις τῷ εἶπεν ὅτι ἡ κυρία αὐτῆς θὰ τὸν ἐπανέβλεπε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῷ ἐνεχείρισε δὲ τὸ ἑξῆς γραμμάτιον:

«Μοὶ ἀπεκάλυψες τὴν σκέψιν σου τῆς ὁποίας τὴν ἀνάμνησιν θέλω διὰ παντὸς τηρήσῃ, καὶ ὅμως θὰ σοὶ προξενήσω μεγίστην θλῖψιν. Συγχώρησόν με ὅμως, σὲ ἀγαπῶ.

Καρολίνα.»

Τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ Δομίνικος μετέβη εἰς τὸ μέγαρον μετ' ἀπαισίου προαισθήματος. Εἰς τὸν συνήθως ἔρημον καὶ σιωπηλὸν κῆπον ἠκούοντο ἀνδρικαὶ φωναί, εὔθυμοι γέλωτες, ἦχοι μουσικῆς, ἦτο δὲ κεκοσμημένος μὲ ἀλαβαστρίνους λυχνίας καὶ πολύχρωμοι φανοὶ ἐφώτιζον τὰς δενδροστοιχίας.

Ὁ Δομίνικος ἐκπλαγεὶς ἐκ τῶν ἑτοιμασιῶν τούτων καὶ ἐκ τῶν παραδόξων τούτων φανῶν, ἠσθάνθη αὐξανομένην τὴν ἀγωνίαν του καὶ τρέμων προὐχώρησε πρὸς τὴν δενδροστοιχίαν, διὰ τῆς ὁποίας μετέβαινον εἰς τὴν σκιάδα· μόνον ἡ δενδροστοιχία αὕτη δὲν ἦτο πεφωτισμένη. Ἐν ᾧ εἰσήρχετο δύο λεπτοὶ βραχίονες ἐδράξαντο αὐτοῦ καὶ φωνὴ γνωστοτάτη τῷ εἶπεν:

— Ὁ εὐτυχὴς ἔρως ἐκνευρίζει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐκνευρισθῇς, διότι πρέπει νὰ ἦσαι ἰσχυρὸς καὶ νὰ γείνῃς διάσημος. Εἶχες χρείαν θλίψεως, βαθείας θλίψεως, ἐγὼ θὰ σοὶ τὴν προξενήσω. Πρὸ μιᾶς ὥρας ὑπανδρεύθην.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας παρθένον φίλημα ἐδόθη ἐπὶ τοῦ μετώπου του, καὶ ἐκ νέου ὁ Δομίνικος εὑρέθη μόνος. Ἡ Καρολίνα, φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν ἐξ ἀνθέων πορτοκαλέας στέφανον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου ἀνήρ τις τὴν περιέμενεν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο ὁ πλήρης ἐπιτηδεύσεων καὶ ἐπιδείξεων κόμης, ὅστις ἀκουσίως αὐτῆς τὴν ἠγάπα τόσον ἐπιμόνως. Αὐτὸν εἶχεν ὑπανδρευθῆ.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Κιμαρόζας ἀνεχώρησεν ἐκ Νεαπόλεως. Κατὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀρίστου αὐτοῦ διδασκάλου Σακκίνη, εἰς ὃν εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὸ μυστικὸν τοῦ ἔρωτός του μετέβη εἰς τὸ Ὠδεῖον τῆς Λορέττας. Διὰ νὰ λησμονήσῃ τὴν δυστυχίαν του, κατέγινεν εἰς τὴν μελέτην του μετὰ νέας ζέσεως καὶ ἐδικαίωσε διὰ τῶν ἔργων του τὰς προρρήσεις τοῦ Ἀπρίλη.

Μετ' οὐ πολὺ εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν μουσουργῶν καὶ τῶν φιλομούσων διὰ τοῦ πρώτου αὐτοῦ μελοδράματος: *Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ*, εἶτα συνέθεσεν ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας τὴν *Ὀλυμπίαν*, τὸν *Ζωγράφον τῶν Παρισίων* καὶ τὴν *Ἰταλίδα ἐν Λονδίνῳ*, ἥτις ἐνθουσίασε τὴν Ἰταλίαν καὶ παρεστάθη εἰς πλεῖστα θέατρα τῆς Γερμανίας.

Μετέβη εἰς Φλωρεντίαν ἔνθα ἀξιοπρεπὴς θέσις προσηνέχθη αὐτῷ. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ πληγὴ τῆς καρδίας του ἐπουλοῦτο· ἀπεκοίμιζε τὰς βασάνους του διὰ τῶν μελῳδιῶν του. Τὸν ἐκάλεσαν εἰς Ρωσίαν ὅπου ἤθελον νὰ τὸν κρατήσουν, ἀλλὰ τὸ βόρειον κλίμα τῷ ἐγένετο ἀνυπόφορον. Ἐπέστρεψεν εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖ δὲ ἔμαθε τὸν αἰφνίδιον θάνατον τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ Καρολίνας, ἣν εὗρον νεκρὰν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας, εἰς τὴν σκιάδα, ἔνθα διῆλθε τόσας εὐτυχεῖς ἑσπέρας. Τὴν προτεραίαν ἔτι ἐκείνη εὑρίσκετο ἐν τῷ θεάτρῳ, εἰς τὴν πρώτην παράστασιν νέου μελοδράματος τοῦ Κιμαρόζα: *Ὁ σταθερὸς ἔρως*.

Ἕνεκα τῆς θλίψεως ἣν ἠσθάνθη ἐκ τοῦ ὀλεθρίου τούτου συμβάντος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰταλίας καὶ μετέβη εἰς Βιέννην, ἔνθα ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου. Τότε ἔχαιρε μεγίστην φήμην μεταξὺ τῶν μουσικῶν τῆς Γερμανίας. Ἐθαύμαζον τὰ ἔργα του σχεδὸν ὅσον καὶ τὰ τοῦ Μόζαρτ, ἔλεγον δὲ ὅτι κατεῖχε τοσαύτην πληθὺν ἰδεῶν, ὥστε εἰς ἓν μόνον ἄσμά του ἀνεκάλυπτον ὕλην δι' ὁλόκληρον μελόδραμα. Ἡ γονιμότης του ἐπίσης ἦτο καταπληκτική, διότι συνέθεσεν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα μελοδράματα· τὸ ἄριστον ὅλων εἶναι *Ὁ μυστικὸς γάμος*, ἔνθα παρενέβαλε τόσας ἀναμνήσεις τῆς νεότητός του.

Ἀφ' οὗ διηγήθη τὰς ἀναμνήσεις ταύτας εἰς τὸν ἄγνωστον αὐτῷ μικρόσωμον ἄνδρα, ὅστις τόσην ζωηρὰν προθυμίαν ἐπεδείξατο αὐτῷ, ὁ Κιμαρόζας τῷ εἶπεν:

— Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα συμβάντα τοῦ βίου μου, σᾶς διηγήθην περισσότερα παρ' ὅσα διηγήθην ποτὲ εἰς ἄλλον. Ἀφ' ὅτου εὑρίσκομαι ἐν Βιέννῃ ἕνα ἔχω πόθον τὸν ὁποῖον δὲν δύναμαι νὰ πραγματοποιήσω. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὸν Μόζαρτ, τὸν μέγαν Μόζαρτ. Πλειστάκις ἔκρουσα τὴν θύραν τῆς μετρίας κατοικίας του καὶ πάντοτε ἀνωφελῶς. Μοὶ λέγουν ὅτι ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἡσυχάσω ποσῶς μέχρις ὅτου τὸν ἴδω. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ ὑπάρχει εἶδος συγγενείας δι' ἣν ὑπερηφανεύομαι.

Χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ὁ ἄγνωστος ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Ἰταλὸν καὶ τὸν ἐθεώρησεν.

Ἐν τῷ βλέμματι ἐκείνῳ ὑπῆρχε τοσαύτη ἔκφρασις, ὥστε ὁ Κιμαρόζας ἀνέκραξε:

— Ποῖος εἶσθε λοιπόν; Καὶ μόνον τὸ βλέμμα σας συνταράσσει τὴν ψυχήν μου.

Ὁ μικρόσωμος δὲ ἀνὴρ ἀπεκρίθη:

— Εἶμαι ὁ μουσουργὸς τοῦ *Δὸν Ζουάν*.

Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν συνάντησιν ταύτην τῶν δύο μεγάλων μουσικῶν, τὴν 5 Δεκεμβρίου 1791, ὁ Μόζαρτ ἀπήρχετο τοῦ κόσμου τούτου. Ὁ Κιμαρόζας βαθέως ἐθλίβη, διότι τοσοῦτον ταχέως ἀπώλεσεν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἐθαύμαζε. Μετά τινα ἔτη ὁ προστάτης αὐτοῦ Λεοπόλδος ἀπέθανε, καὶ ὁ Κιμαρόζας μὴ θέλων νὰ μείνῃ περισσότερον εἰς Γερμανίαν, ἐπέστρεψεν εἰς Ἰταλίαν καὶ μετέβη εἰς Νεάπολιν νὰ γονυπετήσῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Καρολίνας. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις τῆς Νεαπόλεως. Ἐν τῇ ταραχῇ καὶ ἐν τῷ πένθει τῆς καρδίας του ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην. Συνελήφθη ὅμως καὶ κατηγορήθη ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτοῦ φήμη τὸν ἔσωσε τῆς κεφαλικῆς καταδίκης. Κατεδικάσθη εἰς δεσμὰ διὰ βίου, μεθ' ὅλας δὲ τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων του, καθείρχθη εὐθὺς εἰς τὸ δεσμωτήριον.

Ἐξ ἔτη διέρρευσαν. Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1801, ἠγγέλθη ἐν Βενετίᾳ νέον μελόδραμα μέλλον νὰ παρασταθῇ τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ θέατρον. Τὸ μελόδραμα τοῦτο ἐκαλεῖτο *Σεμίραμις*. Τίνος μελοποιοῦ ἦτο ἔργον; Ἦτο ἄγνωστον, ἀλλὰ μυστηριώδεις φῆμαι ἐκυκλοφόρουν πανταχοῦ, καὶ πολυάριθμον πλῆθος προσήρχετο εἰς τὸ θέατρον. Στρατιῶται καὶ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι ἐφύλαττον εἰς ὅλους τοὺς διαδρόμους καὶ μεγάλη σιγὴ ἐπεκράτει. Ἀνεμένετο ἔκτακτόν τι συμβάν.

Αἴφνης πλαγία θύρα ἠνεώχθη εἰς τὴν ὀρχήστραν, καὶ ὁ Δομίνικος Κιμαρόζας ἐνεφανίσθη. Κραυγὴ χαρᾶς ἐξῆλθεν ὅλων τῶν στομάτων ἅμα ἐμφανισθέντος τοῦ διασήμου μουσουργοῦ, τοῦ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου δεσμώτου. Ἅπαντες οἱ θεαταὶ ἀνευφήμουν αὐτὸν ἐνθουσιωδῶς, ὅσοι δὲ ἠδύναντο νὰ τὸν πλησιάσωσι προσεπάθουν νὰ σφίγξωσι τὴν χεῖρά του. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἦτο ὠχρός, ἰσχνὸς καὶ ἀδύνατος. Ἐν τούτοις ἀπήντα διὰ γλυκέος μειδιάματος καὶ διὰ χαρίεντος χαιρετισμοῦ εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐνδείξεις τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς συμπαθείας. Προεχώρησε στηριζόμενος εἰς τὸν βραχίονα φίλου καὶ ἔδωσεν εἰς τοὺς μουσικοὺς τὸ περιμενόμενον σημεῖον. Τότε ἐφάνη αἰφνιδίως ὡς ἐκ θαύματος ἀνακτήσας τὴν δύναμιν τῆς νεότητός του. Τὸ πρόσωπόν του ἐνεψυχώθη καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἀπήστραψαν. Τὸ μελόδραμά του ἐχειροκροτήθη παραφόρως, ἀλλὰ περατωθέντος τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου θεάματος, ὁ Κιμαρόζας ἔπεσε λιπόθυμος.

Εἶχε ζητήσῃ καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ τῆς φυλακῆς του, ἵνα διευθύνῃ ὁ ἴδιος, ἅπαξ ἔτι, τὴν παράστασιν ἑνὸς ἔργου του.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἔσχατος θρίαμβός του. Τὴν ἑπομένην νύκτα ἀπέθανε, μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, προφέρων τὸ ὄνομα τῆς Καρολίνας.

(Μετάφρασις). Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΠΑΦΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΥΣ

Ἡ σεμνὴ χορεία τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ηὐξήθη κατὰ ἕνα ἔτι πολύτιμον ἄνδρα. Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἔμαθεν ὁ ἑλληνισμὸς ὅτι ἐτελεύτησεν ἐν Μελίτῃ ἐν γήρᾳ βαθεῖ ὁ Θεσσαλονικεὺς Ἰωάννης Παππάφης κληροδοτήσας τὸν πολὺν πλοῦτον, ὃν εἶχεν ἐν συντόνῳ καὶ ἐντίμῳ ἐργασίᾳ διὰ τοῦ μακροῦ βίου ἐπιμελῶς συναγάγῃ, εἰς τὴν γῆν ἐν ᾗ πρὸ τεσσάρων καὶ ἐννενήκοντα ἐτῶν εἶχεν ἴδῃ τὸ φῶς καὶ ἣν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου εἶχε καταλίπῃ — εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου πορευομένης Μακεδονίας.

Ἐνομίσαμεν ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς ἡμᾶς διὰ πολλοὺς λόγους τὸ καθῆκον νὰ ἀφιερώσωμεν εἰς μνήμην τοῦ μεταστάντος εὐεργέτου ὀλίγας λέξεις πρὸς ἐξιστόρησιν τοῦ βίου καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν αὐτοῦ ἵνα μὴ παρέρχηται ὅλως ἀμνημόνευτος ἡ ἀρετὴ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες κατέστησαν σκοπὸν τοῦ βίου των τὴν εὐεργεσίαν καὶ ἀποτελοῦσιν ἔκτακτον ἀληθῶς καὶ σχεδὸν ἰδιάζον εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος παράδειγμα φιλοπατρίας ἅμα καὶ φιλανθρωπίας.

Ἐγεννήθη ὁ Ἰωάννης Παππάφης ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1792, νεώτατος δ' ἐκεῖθεν ἀποδημήσας πρῶτον εἰς Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς του ἐπορεύθη ἔπειτα εἰς τὴν Μελίτην, ἔνθα καὶ διήνυσε τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον. Φύσει δραστήριος ὢν καὶ ἔχων νοῦν δεξιὸν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἑλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐμπορευομένων καὶ μάλιστα τοῦ οἴκου Hunter. Πρὸς τῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ, ἣν ἐγίνωσκεν, ἐξέμαθε καὶ τὴν ἀγγλικὴν καὶ κατ' ὀλίγον διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ περὶ τὰς συναλλαγὰς ἀκρίβειαν καὶ τιμιότητα μετέσχε τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ μονοπώλιον τῶν σιτηρῶν, ὅπερ ἐνήργει ἡ ἀγγλικὴ ἐν Μελίτῃ ἀρχή. Οὕτω δὲ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1840 ἀποκτήσας σημαντικὴν περιουσίαν ἀπέστη τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, ἵνα ὡς ἔλεγεν, ἀφήσῃ καὶ εἰς ἄλλους ἐλεύθερον τὸ στάδιον τοῦ πλουτισμοῦ.

Ἀλλὰ μᾶλλον τῆς περιουσίας τὸ δεξιὸν αὐτοῦ πνεῦμα καθίστα τὸν Παππάφην λόγου ἄξιον παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Μελίτης. Αἱ ἐφημερίδες τῆς νήσου ἀναγράφουσι μετ' ἐπιμελείας τὰς πολλὰς περιστάσεις, καθ' ἃς αἱ γνώσεις αὐτοῦ, τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ἡ ἐμπειρία του καὶ τοῦ χαρακτῆρός του τὸ ἀκέραιον ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων Διοικητῶν. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὁ ἁρμόδιος ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας διὰ βαρυσημάντου ἐπιστολῆς καὶ πολλῶν ἐγκωμίων παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν γενικὴν καὶ ἀπόλυτον ἐξέλεγξιν τῶν διὰ τὸν στρατὸν τῆς Ἀνατολῆς τροφοδοσιῶν, ἀλλὰ τὴν ἐξόχως τιμητικὴν ταύτην θέσιν καὶ διὰ τὸ δύσκολον τῶν περιστάσεων καὶ διὰ τὴν ἔκτοτε ἤδη προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἀποδεχθῇ.

Ὅτε τῷ 1836 εἶχε σταλῇ ἐξ Ἀγγλίας εἰς Μελίτην Βασιλικὴ Ἐπιτροπὴ ἵνα ἐξετάσῃ τὰ πράγματα τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως καὶ ἀποφανθῇ περὶ τῶν ληπτέων μέτρων, παρὰ τοῦ Παππάφη ἐζήτησαν συμβουλὰς καὶ πληροφορίας οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὴν ἐπίσημοι ἄνδρες, ἐκεῖνος δὲ ἐν ταῖς δημοσίαις αὐτῆς συνεδριάσεσιν ἠγόρευσεν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς θετῆς αὐτοῦ πατρίδος, οὐδὲ ἐλησμονήθη ὑπὸ τῶν ἐξόχων Ἄγγλων τῶν κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ἀναμιχθέντων εἰς τὰ πράγματα τῆς Μελίτης ἡ μεγάλη ἀξία καὶ βαρύτης τοῦ Θεσσαλονικέως· ὁ ἐπιφανὴς μάλιστα οἰκονομολόγος Γεώργιος Lewis διετήρει καὶ ἐμπιστευτικὴν πρὸς αὐτὸν ἀλληλογραφίαν. Ἡ ἀρετὴ δὲ ἡ κατ' ἐξοχὴν κοσμοῦσα αὐτὸν ἦτο ἡ μετριοφροσύνη· πλέον ἢ ἅπαξ ἢ δὶς ἐξαπέστειλε μετὰ θαυμαστῆς ἐλευθεριότητος χιλιάδας δραχμῶν εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῆς Θεσσαλονίκης ἢ τῶν Ἀθηνῶν ἢ διέθεσεν ὑπὲρ σκοπῶν φιλανθρωπικῶν ἐν Μελίτῃ καὶ πάντοτε ἀνωνύμως.

Ἡ διαθήκη αὐτοῦ, ἐν ᾗ διαβλέπει τις ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν τάξιν καὶ ἀκρίβειαν, ἥτις πάντοτε ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς ἐργασίαις του, ἐξετυπώθη κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἐν Μελίτῃ, εἶναι δὲ Ἰταλιστὶ συντεταγμένη. Κληρονόμον αὐτοῦ καθολικὸν καθιστᾷ τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἱδρύσῃ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ μέγα Ὀρφανοτροφεῖον, εἰς ὃ θέλουσιν εἰσάγεσθαι ὀρφανὰ ἄρρενα ἑλληνικῆς μὲν ἐθνικότητος καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, γεννηθέντα δὲ ὁποιδήποτε, ἀλλὰ προτιμωμένων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεννηθέντων. Ἡ ἀνατροφή, ἥτις θὰ δίδηται εἰς αὐτὰ ἐν τῷ ῥηθέντι καταστήματι θὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύνανται τὰ ὀρφανὰ ἐπιστρέφοντα εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ ἔχωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν δι' ἐντίμου ἐργασίας. Ἐκτὸς δὲ τούτου τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος καταλείπει ἔτι καὶ διὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ὑπάρχοντα φιλανθρωπικὰ καταστήματα τῆς Θεσσαλονίκης ἐτήσιον εἰσόδημα δωδεκάκις χιλίων φράγκων. Ποσά τινα ἄλλα κληροδοτοῦνται ἔπειτα εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς· καὶ πλὴν αὐτῶν δέκα χιλιάδες λιρῶν ἀγγλικῶν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ὀρφανοτροφεῖον Χατζῆ Κώστα.

Τοιοῦτος συντομώτατα ὁ βίος καὶ αἱ ἀγαθοεργίαι τοῦ εὐεργέτου τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννου Παππάφη. Εἶναι δ' ἴσως ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ἐν τέλει τοῦ μικροῦ τούτου βιογραφήματος ὅτι τὴν ἔμφυτον τοῦ ἀνδρὸς φιλανθρωπίαν καὶ πρὸς τὰ πάτρια στοργὴν ὑπεξέκαυσαν καὶ αἱ ὑποδείξεις ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθήναις μὲν Ὀρφανοτροφείου τοῦ ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιοῦ του μακαρίτου Δ. Ἐμμανουήλ, ὅστις ἔξοχον εἶχε πάντοτε τὴν ἀγάπην πρὸς ἐκεῖνο τὸ κατάστημα, ὑπὲρ τῆς Θεσσαλονίκης δὲ τοῦ ἑτέρου του ἀνεψιοῦ, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατρίβοντος ὁμογενοῦς κ. Ἀντ. Κανέλη, ὅστις συνεπιλαμβανομένων καὶ ἄλλων σεβαστῶν προσώπων, ἐφρόντισε νὰ μὴ τυχὸν λησμονηθῇ ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς. Σ.

Ἡ κατωτέρω ἐπιστολὴ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Καποδιστρίου ἀποσταλεῖσα ἐκ Κερκύρας καθ' ὃν χρόνον πολλὰ ἀνέμενον οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς συνόδου, ἥτις ἔμελλε νὰ συνέλθῃ εἰς Βερώνην, ἐλήφθη ἐκ συλλογῆς ἱστορικῶν ἐγγράφων, δωρηθείσης τῷ ἀρχείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἐν Σμύρνῃ φιλογενοῦς ἰατροῦ κ. Μ. Π. Κοσσονῆ. Τὴν δημοσίευσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐκρίναμεν ἐνδιαφέρουσαν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Αἱ μὲν ἐλπίδες τοῦ ἐπιστέλλοντος περὶ ἀποφάσεων τῆς ἐν Βερώνῃ συνόδου εὔνων τοῖς ἀγωνιζομένοις Ἕλλησιν οἰκτρῶς διεψεύσθησαν, ἕνεκα τῆς μισελευθερίας τῶν συνελθόντων βασιλέων καὶ τῆς δυσπιστίας αὐτῶν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' αἱ παρακελεύσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς μαχομένους, αἱ παρατηρήσεις ὅτι μόνον διὰ γενναίων ἔργων θὰ ἑλκύσωσι τὰς συμπαθείας καὶ τὴν ἀρωγὴν τῆς Εὐρώπης ἐνέχουσιν ἀληθείας, πιστωθείσας μὲν μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν πραγμάτων, διατηρούσας δὲ καὶ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους ἀμείωτον τὸ κῦρος αὐτῶν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας

Φίλοι ὁμογενεῖς,

Ἀπὸ τὴν ἐσώκλειστον ἐπιστολὴν τοῦ φιλογενοῦς συμπολίτου μας, τοῦ λειτουργοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, [1]) θέλετε λάβῃ ὄχι μόνον καλοὺς οἰωνούς, ἀλλὰ καὶ πεποίθησιν τῶν ἀγαθῶν τῶν νῦν ὑπὲρ ἡμῶν πραγματευομένων. Σήμερον ἴσως ἡ πρώτη Τρυγητίου (Σεπτεμβρίου) κατὰ τὸ νέον, ἀνοίγεται ἡ ἐν Βερώνῃ τῶν βασιλέων συνέλευσις, ἡ ὁποία μέλλει ν' ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ταλαιπώρου ἡμῶν ἔθνους. Ὁ Κύριος οἶδεν ἕως πότε θέλει διαχρονίσῃ ἡ ὑπὲρ ἡμῶν πραγματεία των. Αὕτη ὅμως ἡ κρισιμωτέρα ὥρα, ἐξ ἧς τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀναγκαία πᾶσα ἡ ἀρετή σας καὶ ἐνέργεια καὶ ὁμόνοια· ἂν βασταχθῆτε, εἶναι σχεδὸν ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη θέλει ἀναγνωρίσῃ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἱερὰν συνέλευσιν ὅλων τῶν ἐλευθέρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ θέλει

[1]) Τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου.

ὁμοφώνως ἀποφασίσῃ τὰ μέτρα ἵνα ἀσφαλίσῃ τὴν ἰδικήν μας ὕπαρξιν καὶ εὐδαιμονίαν. Τὰ ἐμπορικὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, καὶ μάλιστα ἡ Ἀγγλία, ὄντα εἰς διάθεσιν καὶ εἰς χρείαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐπαναστατημένων λαῶν, θέλει σύρωσιν εἰς τοῦτο τὴν ψῆφον ὅλων τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἑπομένως, διὰ τὴν ταὐτότητα τοῦ λόγου, πρέπει νὰ κλίνωσι καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πολιτικῆς μας ἀποκαταστάσεως· ἀλλ' ἐὰν κατὰ δυστυχίαν λησμονήσαντες τὰ ἱερά μας χρέη πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, πρὸς πατρίδα, καὶ πρὸς θρησκείαν καὶ πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους μας, ἀφίσητε ἢ διὰ ἀμέλειαν, ἢ δι' ἀνανδρίαν, ἢ διὰ νέα καὶ παλαιά μας πάθη καὶ προχωρήσῃ ὁ τύραννος, καὶ αὖθις νὰ κατακτήσῃ τοὺς τόπους μας, παραιτήσατε τότε τὴν πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας καὶ ὑπερασπίσεως παρὰ τῶν ἄλλων βασιλέων.

Οἱ καλοθεληταί μας, διὰ νὰ ἔχωσι δικαίωμα νὰ προβάλωσι τὴν ἀναγνώρισίν μας, πρέπει νὰ εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ εἰποῦν: οἱ Ἕλληνες μὲ τὸ αἷμά των ἀποκατεστάθησαν εἰς ἔθνος, ἀπέκτησαν τοὺς πατρικούς των τόπους καὶ τοὺς βαστοῦν μὲ τὰ σπαθία των. Ἡμεῖς λοιπὸν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἀμερικανῶν, ἠμπορούμεν καὶ μᾶς πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν καὶ νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ὁμοθρήσκους μας καὶ τοὺς συναδελφούς μας Γραικούς. Χωρὶς τούτων αἱ μισοῦσαι ἡμᾶς δυνάμεις θέλει ἐναντιωθῶσιν ἰσχυρῶς, λέγουσαι, ὅτι λείπει ἡ ὑπόθεσις καὶ ὁ λόγος τῆς ἀναγνωρίσεως μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχῃ δικαίωμα κἀμμία ξένη δύναμις νὰ παραγγείλῃ πρὸς ἄλλην νὰ ἀφήσῃ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὰς ἐπαρχίας της, τὰς ὁποίας ἔτι κυριεύει μὲ τὰ ὅπλα της. Δὲν εἶναι δύσκολον πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ ἀγαπῶντες τὴν ὁλοκληρότητα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, νὰ ἀναβάλωσι μὲ κάθε πρόφασιν τὰς τελευταίας ἀποφάσεις τῆς Συνόδου, διὰ νὰ δώσωσιν ἐνταῦτῷ καιρὸν πρὸς τοὺς Τούρκους νὰ καθυποτάξωσι πάλιν τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους, ἢ διὰ τῆς τῶν ὅπλων ἰσχύος, ἢ διὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀσυμφωνίας μας, καὶ οὕτω νὰ λείψῃ ἡ αἰτία καὶ νὰ ματαιωθῇ ὁ σκοπὸς τῆς συνελεύσεως. Ἀλλ' ἐὰν ἡμεῖς ἀνδρείως πορευθῶμεν καὶ μὲ κἀνὲν ἔνδοξον κατόρθωμα ἀποδειχθῶμεν τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς διάδοχοι, ἐν ᾧ τὸ ἱερὸν αὐτὸ συνέδριον ἀνακυλίῃ ἀκόμη τὰς τύχας μας, οὐδεμία ἀμφιβολία πλέον, ὅτι τῶν ἐναντίων αἱ ἐπιβουλαὶ θέλει ἀμέσως πέσωσιν ὅλαι καὶ ἡ τύχη μας ὡς τάχιστα ἀποφασισθῇ. Ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς, σᾶς ἐξορκίζομεν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ νὰ καρτερῆτε καὶ ἀνδρίζετε καὶ ὁμογνωμῆτε, τὰ κάλλιστα πρόσχοντες(;) καὶ πολεμοῦντες πάσαις δυνάμεσι τὸν ἀδυσώπητον ἐχθρόν μας, ἵνα μετ' οὐ πολὺ ἀπολαύσητε βεβαίως τὸ ἄθλον τόσων θυσιῶν καὶ ἐνδόξων ἀγώνων.

Ἔρρωσθε.

(Ἐκ Κερκύρας, 20 Αὐγούστου, τῇ α' Τρυγητίου (Σεπτεμβρίου) 1822.

Εἰς τῶν γνωστῶν φίλων σας.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΛΥΣΣΗΣ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας πολὺς γινόμενος λόγος περὶ λύσσης καὶ θεραπείας αὐτῆς ἀνέμνησέ μοι φάρμακόν τι πολὺ φημιζόμενον πρό τινων ἔτι ἐτῶν καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ὡς προληπτικὸν τῆς τρομερᾶς ταύτης νόσου. Τὸ φάρμακον τοῦτο, μυστικὸν κρατούμενον ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς ἐν Σαλαμῖνι μονῆς τῆς Φανερωμένης, πολλοὺς δηχθέντας ὑπὸ λυσσώντων ἢ ὑπόπτων κυνῶν προσείλκυεν εἰς τὴν μονὴν ταύτην, ἔνθα οἱ μοναχοὶ ὑπέβαλλον τοὺς νοσοῦντας εἰς τακτικὴν δι' αὐτοῦ θεραπείαν.

Τῆς περὶ τῆς θεραπείας ταύτης φήμης λαβὼν γνῶσιν καὶ ὁ ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος μακαρίτης Ῥαῖζερ καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου τούτου, μὲ προσεκάλεσε νὰ συμμεθέξω τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐκδρομῆς εἰς Φανερωμένην, ἔνθα οἱ ἅγιοι πατέρες προθύμως παρέσχον ἡμῖν ἁπάσας τὰς ζητηθείσας πληροφορίας περὶ τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ἐν συντόμῳ ἀναφέρω ἐν τῷ «περὶ τῶν ὠφελίμων φυτῶν τῆς Ἑλλάδος» γερμανιστὶ ἐκδοθέντι τῷ 1862 πονήματί μου.

Ἡ θεραπεία αὕτη τῶν μοναχῶν συνίστατο εἰς ἐσωτερικὴν λῆψιν τοῦ φαρμάκου τούτου συνισταμένου ἐκ δύο οὐσιῶν, τῆς μὲν φυτικῆς, τῆς δὲ ζωικῆς, κατὰ ἴσα μέρη ἀναμεμιγμένων καὶ εἰς λεπτὴν κόνιν παρασκευαζομένων. Καὶ ἡ μὲν φυτικὴ οὐσία τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο εἶναι ὁ φλοιὸς τῆς ῥίζης τοῦ ἐν τῇ βοτανικῇ καλουμένου Marsdenia erecta (Lin.) φυτοῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀσκληπιοειδῶν, ὅπερ κοινῶς ἐν Ἑλλάδι καλεῖται *Ψόφιος* καὶ φύεται ἀφθόνως εἰς τὰ παραποτάμια μέρη, ἰδίως δὲ παρὰ τὸν Κηφισσὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι τῆς Φανερωμένης παραλίᾳ μεταξὺ Ἐλευσῖνος καὶ Μεγάρων. Ἡ δὲ ζωικὴ οὐσία εἶναι ἔντομά τινα τῆς τάξεως τῶν κολεοπτέρων καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνωστοῦ γένους ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μύλαβρις*, τὰ ὁποῖα συλλέγοντες οἱ μοναχοὶ καὶ περῶντες διὰ μίτου ἐν εἴδει κομβολογίου ἀπεξήραινον εἰς τὸν ἥλιον. Τὰ ἔντομα ταῦτα παραλλάσσοντα εἰς τρία ἢ τέσσαρα εἴδη διάφορα κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν χρωματισμόν, συνήθως δὲ χρώματος κιτρίνου ἢ ἐρυθροῦ μετὰ μελανῶν ταινιῶν ἐπὶ τῶν ἐλύτρων αὐτῶν, ἀναφαίνονται εἰς μεγάλην πληθὺν κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊον καὶ Ἰούνιον ἐπὶ τῶν ἀνθέων τῶν μεγάλων ἀκανθῶν (γομαραγκάθων).

Παρατηρητέον, ὅτι τὰ ἔντομα τοῦ γένους Μύλαβρις συγγενεύουσι μετὰ τῶν κανθαρίδων καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς ἰματικὰς ἰδιότητας, εἰς ἐλάσσονα ὅμως βαθμόν· μὴ εὑρισκομένης δὲ τῆς ἀληθοῦς κανθαρίδος (Lytta vesicatoria) ἐν Ἑλλάδι, δύνανται αἱ μυλαβρίδες νὰ ὀνομασθῶσιν *ἑλληνικαὶ καρθαρίδες*, αἵτινες ὡς φαίνεται ἦσαν γνωσταὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, χρησιμεύουσαι διὰ τὴν παρασκευὴν ἐκδορίων. Ὡς πρὸς δὲ τὸ φυτόν, τὸν φλοιὸν τῆς ῥίζης τοῦ ὁποίου μετεχειρίζοντο οἱ μοναχοὶ ὡς τὸ ἕτερον συστατικὸν τοῦ κατὰ τῆς λύσσης φαρμάκου τούτου, εἶναι γνωστὸν ὅτι διάφορα ἀσκληπιοειδῆ εἶναι δηλητηριώδη, καὶ ἐν τῇ ἰατρικῇ ἦσαν ἄλλοτε ἐν χρήσει καὶ ὡς ἀντιφάρμακα ἑτέρων δηλητηρίων. Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ περιλαμβάνεται καὶ τὸ *κύναγχον*, περὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τὴν ἰδέαν, ὅτι φονεύει τοὺς κύνας, τοὺς λύκους καὶ τὰς ἀλώπεκας.

Ἐκ φήμης ἔμαθον προσέτι τελευταῖον, ὅτι καὶ ἐν τῇ πλησίον τοῦ Κρανιδίου μονῇ τῶν Διδύμων μεταχειρίζονται οἱ μοναχοὶ φάρμακόν τι κατὰ τῆς λύσσης ἀποτελεσματικῶς ὡς βεβαιοῦσιν οἱ λαβόντες πεῖραν αὐτοῦ. Περὶ τῶν συστατικῶν τοῦ φαρμάκου τούτου δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν πληροφορίαν, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ἐὰν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀπαρτίζεται. Ἴσως ἀκριβής τις ἐξέτασις τῶν ἁρμοδίων καὶ ἐκτέλεσις ἐπιστημονικῶν πειραμάτων περὶ τῶν φαρμάκων τούτων δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἀναξία τοῦ κόπου, ἀφοῦ ἐπὶ τοσαύτας σειρὰς ἐτῶν κατώρθωσαν οἱ μοναχοὶ τῶν μονῶν τούτων νὰ διατηρήσωσιν ἀκμαίαν τὴν περὶ τῆς θεραπευτικῆς δυνάμεως αὐτῶν πίστιν τοῦ κοινοῦ.

Τῇ 21 Ἀπριλίου 1886.

Δρ. Θ. Δε Χελδραιχ

ΒΑΘΜΙΑΙΑ ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

Οἱ ἱστορικοὶ ἐξηγοῦσι συνήθως τὴν παρακμὴν τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς καταστάσεως τῶν ἠθῶν, τῶν θεσμῶν, τοῦ χαρακτῆρος, κλπ. Τοῦτο εἶνε ὑπό τινα ἔποψιν ἀληθές. Ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι εἶνε ὁπωσοῦν ἀσαφεῖς. Ὑπάρχει εἰς τὸ φαινόμενον τῆς παρακμῆς τῶν ἐθνῶν αἰτία τις βαθυτέρα, πλησιεστέρα, ὀργανική, ἐπιδρῶσα διὰ τῆς διαδοχῆς ἐπὶ τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας γενεῶν. Ταύτην δὲ τὴν αἰτίαν οἱ ἱστορικοὶ λησμονοῦσιν ἐντελῶς. Ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον θέλομεν ἴσως ἀγνοεῖ τὰ ὀργανικὰ ταῦτα αἴτια, ἀλλ' ἡ ἄγνοια ἡμῶν οὐδόλως ἀναιρεῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. Ἠκολουθήσαμεν βῆμα πρὸς βῆμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὴν ἐπὶ χίλια ἔτη διαρκέσασαν παρακμὴν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Παρετηρήσαμεν εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τῶν βυζαντινῶν τὴν πλαστικὴν ἱκανότητα τῶν Ἑλλήνων ἐξαφανιζομένην ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἀπολήγουσαν εἰς τὰ ἄκαμπτα ἐκεῖνα ἰχνογραφήματα, εἰς τὰ ἄτονα καὶ ἄνευ ἐκφράσεως πρόσωπα τῶν εἰκόνων τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων. Εἴδομεν τὴν φανταστίαν τῶν Ἑλλήνων στειρευομένην καὶ περιοριζομένην εἰς ἀνουσίας τινὰς περιγραφάς, καὶ τὸ ζωηρὸν αὐτῶν πνεῦμα μεταβαλλόμενον εἰς φλυαρίαν κενὴν ἢ εἰς μωρολογίαν γεροντικήν. Εἴδομεν τέλος τοὺς πολιτικοὺς χαρακτῆρας σμικρυνομένους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ τελευταῖοι μεγάλοι ἄνδρες τῶν βυζαντινῶν ἤθελον εἶσθαι μέτριοι ἄνθρωποι εἰς πᾶν ἄλλο μέρος. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὑπὸ τὰ καταφανῆ καὶ ψηλαφητὰ ταῦτα φαινόμενα (τὰ μόνα ὅσα περιγράφουσιν οἱ ἱστορικοί), ἀνεγνωρίσαμεν μυστηριώδη τινὰ ἐργασίαν τῆς φύσεως, βραδεῖαν, μοιραίαν, ἐπιδρῶσαν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων, τὰ ὁποῖα παρήκμασαν χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωσι καὶ μετέδωκαν ἐν σειρᾷ γενεῶν εἰς τοὺς ἐπιγόνους αὐτῶν μετ' ἐπιτάσεως πάντοτε τὸ σπέρμα τοῦ θανάτου.

(Ἐκ τοῦ περὶ «ψυχολογικῆς κληρονομίας» συγγράμματος τοῦ Ribot)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ Καλλιφορνίας ἐξάγονται κατ' ἔτος εἰς Εὐρώπην μεγάλαι ποσότητες ὀστῶν ζῴων. Τὰ ὀστᾶ ταῦτα χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν λαβῶν μαχαιρίων καὶ ἄλλων ὀστείνων σκευῶν· ἡ ἀξία αὐτῶν εἶναι 200 δρ. κατὰ τόννον. Τὰ ὀστᾶ τῶν ποδῶν τῶν ζῴων χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ἐλαίου· ἐκ τῶν τεσσάρων ποδῶν βοὸς ἐκθλίβεται ἡμίσεια λίτρα ἐλαίου. Τὰ ὀστᾶ τῶν πλευρῶν εἶναι μᾶλλον περιζήτητα, πωλούμενα μέχρι 400 δρ. κατὰ τόννον· ἐκ τούτων κατασκευάζονται ψῆκται ὀδόντων καὶ παραπλήσια ἄλλα μικρὰ ἐργαλεῖα. Ἐκ τῶν ὀστῶν τῶν κνημῶν, πωλουμένων πρὸς 150 δρ. τὸν τόννον, κατασκευάζονται κομβία καὶ λαβαὶ ἀλεξιβρόχων. Τὰ λοιπὰ ὀστᾶ καὶ τὰ ἀπορρινήματα τῶν μνημονευθέντων καίονται, καὶ διὰ τοῦ ἄνθρακος αὐτῶν καθαρίζεται ἡ σάκχαρις. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὕδωρ, ἐν ᾧ βράζουσι τὰ ὀστᾶ, χρησιμοποιεῖται εἰς κατασκευὴν κόλλας, ὥστε οὐδὲν ἀπολύτως χάνεται.

Τὸ Δελτίον τοῦ ἐν Βρυξέλλαις ἐμπορικοῦ μουσείου μεταφράζει ἔκ τινος πορτογαλλικῆς ἐφημερίδος τὰ ἑπόμενα. «Προσεκλήθημεν σήμερον νὰ ἐπισκεφθῶμεν γερμανικὸν ἀτμόπλοιον, ἀνῆκον εἰς τὸν στόλον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, ὃν διωργάνωσεν ἡ ἐν Βερολίνῳ Γεωγραφικὴ ἑταιρία, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστήσῃ γνωστὰ ἁπανταχοῦ γῆς τὰ προϊόντα τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας καὶ νὰ κατανικήσῃ τὸν συναγωνισμὸν τῆς βιομηχανίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ βιομηχανικοῦ πολέμου εἶ-

ναι ἀναντιρρήτως τελεσφορώτατος καὶ ἀντάξιος τῶν χρόνων ἡμῶν. Τὸ ἀτμόπλοιον Gallorps κατέπλευσεν εἰς τὸν ἡμέτερον λιμένα, πρὸς σκοπὸν τοιοῦτον. Εἶναι οὕτως εἰπεῖν παμμέγιστον πλωτὸν ἐμπορικὸν κατάστημα, ἐπιδεικνύον τὰ παντοειδῆ προϊόντα τῶν γερμανικῶν ἐργοστασίων, λαμβάνον παραγγελίας, πωλοῦν εἰς τιμὰς εὐθηνοτάτας, ἀνεπιδέκτους συναγωνισμοῦ, διότι ἀντιπροσωπεύει τὰ συμφέροντα ὅλου τοῦ Γερμανικοῦ ἐμπορίου συνεταιρισθέντος, ὑποστηριζομένου δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ γεωγραφικῆς ἑταιρίας, ἥτις ἔθεσεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὁλόκληρον στολίσκον τοιούτων ἀτμοπλοίων. Τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα θὰ καταπλεύσωσι εἰς πάντας τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου, ὅπως διανείμωσι καταλόγους ἐμπορευμάτων καὶ πωλήσωσι τὰ φορτία των. Τὸ εἰς τὸν λιμένα ἡμῶν καταπλεῦσαν, ἀφ' οὗ λάβῃ παραγγελίας ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως καὶ ἱδρύσῃ ὑποκατάστημα ἐν Λισσαβῶνι θὰ πλεύσῃ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μεσογείου. Τοῦ ἀτμοπλοίου τούτου ἐπιβαίνει ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Βερολίνῳ γεωγραφικῆς ἑταιρίας, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς νομικῆς, ὅστις κατενόησεν ἀναμφιβόλως ὅτι τὸ ὠφελιμώτατον πόρισμα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ παρουσία τοῦ προέδρου ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ καταδεικνύει σαφῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἅμα προσορμισθέντος τοῦ πλοίου, ἐπεσκέφθη οὗτος πάντα τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων.»

Τὸ ἐμπόριον τῶν πτερῶν, δι' ὧν αἱ γυναῖκες κοσμοῦσι τοὺς πίλους καὶ τὴν ἐνδυμασίαν των, εἶναι νῦν σπουδαιότατον. Ἐν μόνῃ τῇ Ἀγγλίᾳ ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων πτερῶν ὑπερβαίνει τὰ 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τὰ πλεῖστα τῶν πτερῶν εἰσάγονται ἐκ τῆς Ἰνδίας καὶ ἄλλων Ἀσιατικῶν χωρῶν, ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ὀλίγα ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Πτηνὰ ὁλόκληρα, ἐξ ἐκείνων ὧν τὸ πτέρωμα εἶναι λαμπρόν, εἰσάγονται εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν πάμπολλα, ὑπὲρ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον· τούτων 250000 εἶναι μικρὰ κολίβρια. Ὁπόσον καταπληκτικὴ εἶναι ἡ ἐτησία πρόοδος τοῦ ἐμπορίου τῶν πτερῶν μαρτυροῦσιν οἱ ἑπόμενοι ἀριθμοί. Ἐν ᾧ τῷ 1875 εἰσήχθησαν εἰς Ἀγγλίαν πτηνὰ μὲν ἀξίας 3154000 δρ. πτερὰ δὲ ἀξίας 17830000 δρ. ἐν ἔτει 1883 εἰσήχθησαν πτηνὰ ἀξίας 3881000 δρ. καὶ πτερὰ ἀξίας 50298000 δρ. Τούτων τὰ ἡμίση περίπου ἐξάγονται ἐξ Ἀγγλίας εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἡ τεραστία αὔξησις τῆς εἰσαγωγῆς τῶν πτερῶν προέρχεται ἐκ τῶν πτερῶν τῶν στρουθοκαμήλων, ἃς ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ ἐξημέρωσαν. Ἐν ἔτει 1875 ἐξήχθησαν ἐκ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς πτερὰ στρουθοκαμήλων ἀξίας 7347000 δρ. ἐν ἔτει 1883 ἐξήχθησαν ὅμοια πτερὰ ἀξίας 35645-000. Πτερὰ στρουθοκαμήλων προμηθεύει καὶ ἡ βόρειος Ἀφρικὴ (Αἴγυπτος, Τρίπολις, Μαρόκον). Ἐν ἔτει 1875 εἰσήχθησαν ἐκ τῆς βορείου Ἀφρικῆς πτερὰ ἀξίας 2354000 δρ. ἐν ἔτει δὲ 1883 τοιαῦτα ἀξίας 2174000. Ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἐξήχθησαν ἐν ἔτει 1884 πτερὰ διαφόρων πτηνῶν ἀξίας 38065000.

Πολλὰ λέγονται περὶ τῆς μακροβιότητος τῶν ἰχθύων, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα στεροῦνται ἀσφαλοῦς ἐπιστημονικῆς βάσεως. Οὕτως δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ πιστεύοντες ὅτι εὑρίσκονται ἀκόμη ἐν Φονταινεβλὼ κυπρῖνοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου τοῦ Α', ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος· ἀλλ' οὐκ ὀλίγοι εἰσὶ καὶ οἱ ἀπιστοῦντες εἰς τοῦτο, λίαν εὐλόγως. Ὁ Βαίρδ, μέλος τῆς ἰχθυολογικῆς ἐπιτροπείας τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς γράφει, ὅτι οὐδὲν τὸ κωλῦον τοὺς ἰχθῦς νὰ ζῶσι ἐπὶ μήκιστον, διότι οὐδέποτε παύει ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν, αὐξάνουσιν δὲ ὀλίγον ἀλλ' ἀδιακόπως ἕκαστον ἔτος τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἐν Οὐασιγκτῶνι οἰκογένειά τις ἔχει ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν τινὰ τῶν καλουμένων χρυσῶν ὀψαρίων, ἅτινα ἔμειναν σχεδὸν ἀμετάβλητα καὶ ἀπαράλλακτα, ὡς ἦσαν ὅτε ἠγοράσθησαν. Ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ζωγρείῳ (aquarium) τῆς Πετρουπόλεως τρέφονται ἰχθῦς, ἔχοντες ἡλικίαν ἐπισήμως μαρτυρουμένην ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐτῶν· τινῶν ἐκ τούτων τὸ μέγεθος ἐπενταπλασιάσθη, τῶν ἐπιλοίπων τὸ μῆκος ηὔξησε κατὰ δύο ὑφεκατόμετρα μόνον. Ἐν δὲ τῇ Σινικῇ λέγεται, ὅτι ὑπάρχουσιν ἰχθῦς πολλῷ παλαιότεροι.

Ἐν δημοτικῷ σχολείῳ.

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει ἀφαίρεσιν, οἱ μαθηταὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται καλῶς τὴν θεωρίαν τῆς πράξεως ταύτης τῆς ἀριθμητικῆς. Θέλων δὲ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δι' αἰσθητοῦ παραδείγματος καταληπτήν, ἐρωτᾷ ἕνα τῶν μαθητῶν.

«Ἂν σοῦ βάλουν τρία αὐγὰ 'ς τὸ πιάτο σου καὶ τὰ φᾶς καὶ τὰ τρία, τί θὰ μείνουν;

— Τὰ 'ξώφλοια.»

Σκέψις χωρικοῦ.

«Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί παράξενοι ἄνθρωποι εἶναι αὐτοὶ ἐδῶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν! Ὅταν ἔρχωμαι τὴν καθημερινὴ μὲ τὸ κάρρο φορτωμένο φουσκί, ὅλοι παραμερίζουν γιὰ νὰ περάσω. Καὶ τώρα τὴ σκόλη, ποῦ φορῶ καὶ τὰ καλά μου ροῦχα, κανεὶς δὲ γυρίζει νὰ μὲ κυττάξῃ.»

— Ποῦ σὲ ἔπιασε αὐτὴ ἡ ἐπιμέλεια, Κωστάκη, νὰ γράφῃς τόσην ὥραν; Τόσο πολλὰ σᾶς ἔβαλε νὰ γράψετε ὁ διδάσκαλος;

— Ὄχι, πατέρα, δὲν γράφω μαθήματα. Ὁ μπακάλης ἐδῶ 'ς τὸ πλάγι μοῦ ἔταξε νὰ μοῦ δώσῃ σταφίδες, ἂν τοῦ 'πάγω γραμμένο χαρτί. Καὶ κυττάζω νὰ γράψω πολλαῖς κόλλαις, γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ περισσότεραις σταφίδες.

Ἰατρός. Ἀπὸ τί πάσχεις;

Ἀσθενής. Δὲν ἠμπορῶ νὰ κοιμηθῶ, γιατρέ μου.

Ἰατρός. Καὶ τί κάνεις ὅλην τὴν ἡμέρα;

Ἀσθενής. Δουλεύω 'σὰν βόιδι ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ, τρώγω 'σὰν λύκος, τρέχω 'σὰν τὸ σκύλο, καὶ μολαταῦτα τὸ βράδυ δὲν ἠμπορῶ νὰ κλείσω μάτι.

Ἰατρός. Χμ!.. Τότε χωρὶς ἄλλο πρέπει νὰ ἐρωτήσῃς ἕνα κτηνίατρον.

Ἂς μοὶ δώσουν, ἔλεγε σύγχρονός τις Ἄγγλος φιλόσοφος, τὰ φορέματα ὅσα μία γυνὴ παντελῶς ἄγνωστος εἰς ἐμὲ ἐφόρεσε καθ' ὅλον της τὸν βίον, καὶ νὰ σᾶς γράψω ἀκριβέστατα βιογραφίαν αὐτῆς.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886.—412